

Anne Saariniemi

MAAHANMUUTTAJANAISTEN KUVATAIDETERAPEUTTINEN
TOIMINTA SUUPOHJAN ALUEELLA

Sosiaalialan koulutusohjelma
2015

Maahanmuuttajanaisten kuvataideterapeuttinen toiminta Suupohjan alueella

Saariniemi, Anne
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma
kesäkuu 2015
Ohjaaja: Hautala, Päivi-Maria
Sivumäärä: 61
Liitteitä: 2

Asiasanat: maahanmuuttaja, kuvataideterapia, voimaantuminen, kieli

Tiivistelmä

Opinnäytetyön aiheena oli kuvata maahanmuuttajien erilaisia haasteita sekä kuvataideterapiamenetelmän voimauttavaa mahdollisuutta. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kuvataideterapia prosessin mahdollista voimauttavaa vaikutusta maahanmuuttajanaisten kanssa. Tarkoitus oli luoda kuvaa maahanmuuttajanaisten omista kokemuksista kuvatyöskentelyn aikana.

Opinnäytetyössäni käytän kvalitatiivista fenomenologista näkökulmaa. Tutkimus on toiminnallinen. Tutkimusaineiston kerääminen tapahtuu usealla eri menetelmällä: mielihäilykyselyinä, haastatteluna, äänittämisellä, observoinnilla ja kirjaamisella. Osallistujaryhmässä oli neljä maahanmuuttajanaista Suupohjan alueelta. Taidepajat toteutettiin yhteistyössä Kansainvälisyyskeskuksen Inkan (International Center of Kauhajoki Region) kanssa.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että kuvan käyttö maahanmuuttajanaisten kanssa auttoi voimaantumaan ja rohkaisi heitä käyttämään suomen kieltä. Kuva auttoi myös tutki-
maan omia ajatuksia ja käsittelemään niitä. Voidaan sanoa, että kuva auttaa maahanmuuttajia fokuusoimaan itseensä ja tulevaisuuteensa.

Art Therapy Process with Immigrant Women from the Suupohja Region

Saariniemi, Anne

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Science

June 2015

Supervisor: Hautala, Päivi-Maria

Number of pages: 61

Appendices: 2

Keywords: immigration, art therapy, empowerment and language

The purpose of this thesis is to describe how immigrants have different challenges and how art therapy may have an empowering possibility. The purpose of this study is to research how the process of art therapy may empower women that have migrated into a new country. The aim is to compose a picture of how immigrant women feel about the process of making pictures.

The thesis is a qualitative study using qualitative contents using different methods. The thesis consists of theory and by collecting evidence by using the following techniques: opinion questionnaire, interviewing, recording the interviews and observation. The participants were four immigrant women from the Suupohja area. Art group was done in collaboration with the International Center of Kauhajoki Region.

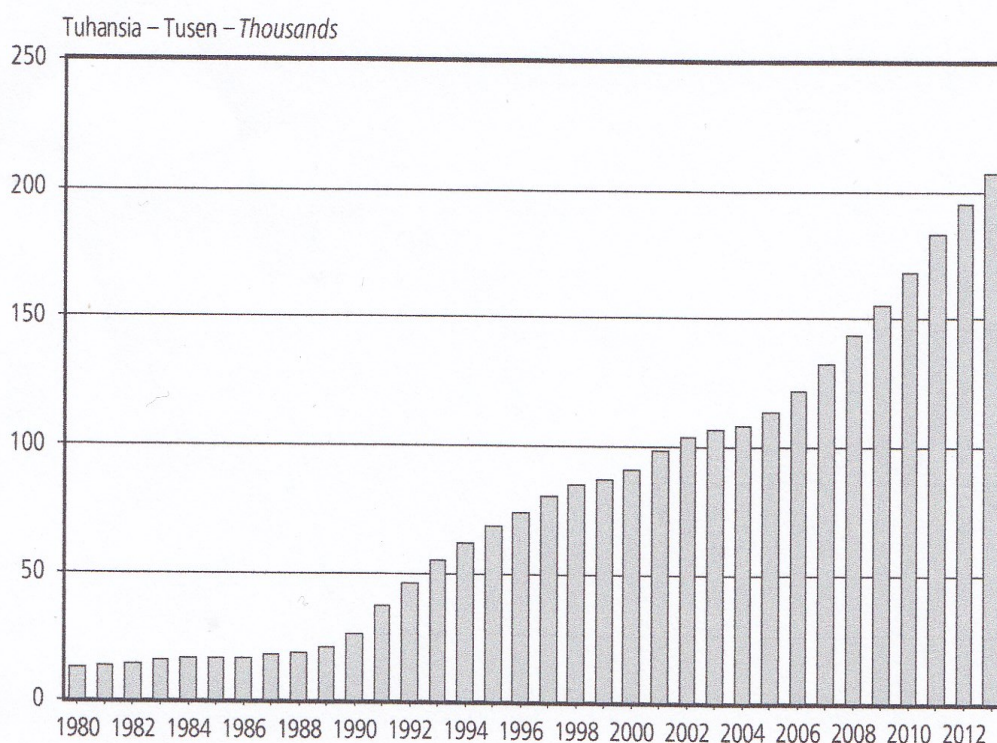
The findings of this study were how making art has an affect on a persons mind and how immigrant women were able to find empowerment and the encouragement to speak the Finnish language. The process of art making also helped the immigrant women to search their own thoughts and to process them. It can be said that the picture helps immigrants to focus on themselves and on their future.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	MUUKALAINEN.....	8
2.1	Vieraalla maalla maahanmuuton näkökulmia.....	8
2.2	Monikulttuurinen kommunikaatio.....	10
2.2.1	Kommunikaatio.....	11
2.2.2	Kieli.....	12
3	KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ JA IDENTITEETTI.....	13
3.1	Maahanmuuttaja, paluumuuttaja, pakolainen ja identiteetti.....	13
3.1.1	Kielen oppiminen.....	15
3.2	Voimaantuminen ja hyvinvointi.....	16
3.3	Maahanmuuttajaväestö Suupohjan seudulla.....	18
3.4	Monikulttuurista yhteiskuntaa.....	20
4	KUVATAIDETERAPIA.....	22
4.1	Kuvataideterapianmenetelmä.....	25
4.2	Sosiaalityö ja maahanmuuttaja.....	29
5	TUTKIMUSPROSESSI.....	31
5.1	Tutkimusmenetelmä ja tutkimusasetelman kuvaus.....	31
5.1.2	Laadullinen tutkimus, toimintatutkimus.....	33
5.1.3	Kysely, mielipidemittaus.....	34
5.1.4	Haastattelut.....	36
5.1.5	Omia kokemuksia ryhmän vetämisestä.....	41
5.2	Tutkimuksen toimintaosion kuvaus.....	42
5.2.1	Opinnäytetyön tekoprosessi.....	49
5.2.2	Oma roolini tutkimuksessa ja sen reflektointi.....	50
5.3	Johtopäätökset.....	51
5.4	Loppupohdinta.....	52
	LÄHTEET.....	57
	LIITTEET 2	

1 JOHDANTO

Maailma on muuttunut paljon, kun katsomme globalisaation eri prosessin vaiheita historiassa. Maahanmuuttoa on aina esiintynyt ympäri maailmaa, joskus enemmän ja toisinaan vähemmän. Suomesta on muutettu toisiin maihin viimeisen sadan vuoden aikana jonkin verran, mutta myös Suomeen on muutettu. Tämä muuttoliike näkyy selvemmin viimeisen kahdenkymmenen vuoden ajalta. Suomeen on muutettu enemmän kuin koskaan aikaisemmin, kuten näkee alla olevasta taulukosta.

Kuva 1 Maahanmuuttajat Suomessa (Tilastokeskus www-sivut 2014)

Maahanmuutto Suomeen on lisännyt erilaisia haasteita viranomaisille ympäri maata. Nämä haasteet näkyvät sosiaali-, kasvatus-, opetus- ja työvoima poliittisilla alueilla. Nämä muuttuvat komponentit haastavat myös eri alan ammattilaisia miettimään toimintatapoja eri tavalla ja mahdollisesti uusimaan toimintatapoja.

Haasteet eivät ole vain Suomen viranomaisilla. Haasteita on myös maahan muuttaneilla. He ovat muukalaisia vieraalla maalla ja heiltä vaaditaan sopeutumista uuteen ympäristöön. Se on niin kuin sukeltaisi sameaan veteen, et näe välttämättä pohjaa mutta, kuitenkin aiot sukeltaa. Kun päättää muuttaa eri maahan niin, silloin sukeltaa tuntematto-

maan. Sitä ei tiedä mitä uudessa maassa odottaa. Se vaatii rohkeutta ja uskallusta tehdä sellaista mitä ei ole aiemmin välttämättä tehnyt.

Kelan rahoittamassa tutkimuksessa 2012 todettiin, että maahanmuuttajat hakeutuvat harvemmin kuntoutukseen kuin kantaväestö. Myös tultiin siihen tulokseen, että heille myönnettiin kuntoutusta harvemmin. Kuntoutussäätiön ja Lapin yliopiston yhteinen tutkimus tarkasteltiin vuosina 2007-2009 Kelan kuntoutusta hakeneiden määrä sekä hakemuksiin annettuja kuntoutuspäätöksiä. Hakijoita oli noin 173 000, joista maahanmuuttajataustaisia oli 2 669. Tämä on vain 1,5 % kaikista, jotka hakivat kuntoutusta. Kyseisinä vuosina kantaväestöstä haki kuntoutusta 3,2 %, josta maahanmuuttajien määrä oli vain 1,3 %.

Haasteita kuntoutuksen järjestämiselle ammattilaisille olivat yhteisen kielen puuttuminen, kulttuurierot, sosiaalinen asema ja siihen liittyvät kokemukset. Kuntoutussäätiön ja Lapin yliopiston tutkimuksessa esitettiin miten voisi tarttua näihin haasteisiin. Esitettiin mahdollisuus kehittää hyvinvointipalvelujen ammattilaisten tietoja ja taitoja. Voisimme miettiä miten kehitetään ja käytetään erilaisia tukipalveluja sekä erillispalvelujen tuottamista maahanmuuttajille. Tutkijalääkäri Mulki Mölsä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksesta toteaa, ”*että liian harva maahanmuuttaja on kuntoutuksen piirissä. Venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista maahanmuuttajista naiset kokevat terveytensä miehiä huonommaksi toisin kuin kantaväestössä.*”(<http://www.kuntoutusportti.fi>.) Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimuksesta (Maamu) huomauttavat että, maahanmuuttajataustaisten terveyden ja hyvinvoinnin puolella on monenlaisia haasteita. Haasteita ovat työttömyys, kieli, psyykkiset oireet, erilaiset kipukokemukset, lihavuus, liikunnan vähäisyys sekä alhainen D-vitamiini. Tässäkin tutkimuksessa on esittänyt että enemmän pitäisi kiinnittää huomiota mielenterveysasioihin sekä muiden kuntoutuspalveluiden saamiseen.

American Journal of Public Health vuonna 2010 oli artikkeli The Connection Between Art, Healing and Public Health: A Review of Current Literature. Tässä artikkelissa Stuchey ja Nobel lähtivät pohtimaan eri taidemuotojen mahdollisuuksien käyttämistä ja niiden vaikutusta ihmisten terveyteen. Viimeisen vuosikymmen aikana psykologit ovat alkaneet katsomaan eri taiteenmuotojen käytön hyödyt henkisiin traumoihin, oman ymmärryksen lisäämiseen sekä toisien ihmisten ymmärtämiseen, kehittää oman ajatusten tutkistelua, vähentää oireita ja muuttaa tavat käyttäytyä sekä ajatella. Artikkelissa he tu-

livat siihen lopputulokseen että kaikkien taiteen muotojen hyödyntäminen ja siihen osallistuminen vaikuttaa positiivisella tavalla ihmisen terveyteen.

Olen itse muuttanut Suomeen kaksikymmentäneljä vuotta sitten. Urani olen luonut kouluissa erityislasten parissa. Oli aika tehdä muutos ja ottaa uusi askel eteenpäin, halusin näyttää itselleni ja muille, että pystyn siihen. Kun lähdin opiskelemaan sosionomiksi, sukelsin uuteen maailmaan, joka jännitti mutta samalla pelotti. En tuntenut kuvataideterapiaa, joka on muutenkin vasta 60-luvun jälkeen tullut enemmän ja enemmän esille täällä Suomessa. Opiskelu on luonnut uusia haasteita. Se on avannut myös uusia mahdollisuuksia ajatella ihmisenä. Tämä saman ajattelun haluaisin jakaa muillekin. Toivo paremmasta tulevaisuudesta on mahdollista myös maahanmuuttajalle.

Aihe lähti hiljalleen ajatuksissani muokkautumaan kun suoritin sosionomiharjoitteluni Kauhajoen Kansainvälisyyskeskuksessa Inkassa (International Center of Kauhajoki Region). Kiinnostuksen kohderyhmäksi on noussut maahanmuuttajanaiset ja opinnäytetyöni teen yhteistyössä Kauhajoen Kansainvälisyyskeskuksen Inkan kanssa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää maahanmuuttajanaisten voimaantumista kuvataideterapianmenetelmän avulla. Mietin voiko kuvan tekeminen olla yksi keino auttaa sopeutumaan uuteen maahan? Miten he kokevat kuvan tekemisen? Mitä merkitystä kuvan tekemisellä mahdollisesti voisi olla maahanmuuttajanaيسille?

Opinnäytetyöni yhtenä tavoitteena on tuoda kuvataideterapia menetelmänä esille, että se ei olisi niin vieras menetelmä. Työni tulee sisältämään teoreettista osaa kommunikaatiosta, keskeisiä käsitteitä maahanmuuttajista, Suupohjan seudun maahanmuuttajaväestö, hyvinvointi ja voimaantuminen sekä sosiaalityö ja kuvataideterapia.

Tutkimukseen osallistuu neljä maahanmuuttajanaista Suupohjan alueelta, jotka osallistuvat kahdeksan kertaan pidettävään taidepajaan. Sovittiin työpaikka koordinaattorin kanssa, että käytämme taidepajaa otsikkona kuvaamaan toimintaa, joka ei aiheuttaisi hämmennystä maahanmuuttajanaيسille. Nimellä on myös tarkoitus luoda matala kynnystä osallistumiseen. Tutkimus on laadullinen, joka sisältää haastattelun sekä mielipidekyselyn taidepaja kertojen jälkeen.

Omana oppimistavoitteena olisi oman ammattilaisen kasvun ja opintojen teoreettisen osaamisen toteuttaminen ja soveltaminen. Myös tärkeänä pidän oman identiteetin peilaamista muukalaisena vieraalla maalla toisten maahanmuuttajien kokemuksen kanssa.

2 MUUKALAINEN

2.1 Vieraalla maalla maahanmuuton näkökulmia

Kun muuttaa vieraaseen maahan ihmisellä täytyy olla rohkeutta kohdata tuntemattomuutta, mikä uudessa maassa voi tulla vastaan. Ennen tietokoneen aikakautta uudesta maasta sai tietoa vain kirjallisuuden avulla tai sellaisen henkilön kautta, joka asui kyseisessä maassa. Nykyaikana on internet, josta voi googlata kaikkea mahdollista tietoa uudesta maasta. Innostunut ja tiedonhaluinen ihminen löytää netistä tietoa laidasta laitaan. Netistä löytää tietoa kyseisen maan kulttuurista, ruokaperinteistä, työstä, koulutuksesta, kaupungeista jne. Yksi asia mikä ei välttämättä kovin helposti netistä löydy on maan ihmisten tunteet sekä asenteet maahanmuuttajia, pakolaisia tai paluumuuttajia kohtaan.

Jos haastatellaan ihmisiä, joiden kotipaikkakunnilla ei asu paljon maahanmuuttajia, pakolaisia tai paluumuuttajia niin, heillä voi olla ennakkoluuloja näitä ”muukalaisia” kohtaan. Isommissa kaupungeissa ihmiset mahdollisesti ovat tottuneet näkemään ”muukalaisia” mutta, silti heilläkin voi olla ennakkoluuloja näitä ihmisiä kohtaan. Mitä nämä ennakkoluulot voivat olla? Ensimmäisenä voidaan ajatella, että viedään suomalaisilta työpaikkoja, ettei tehdä töitä vain käytetään verorahoilla maksettuja sosiaalietuuksia, koulutaudutaan suomalaisten verorahoilla jne. On niin monta mielipidettä kun on ihmistä. Mistä tietää että on maahanmuuttaja, pakolainen tai paluumuuttaja? Onko se ihon väri, kieli, kulttuuri tai jokin muu asia? Johtuvatko ennakkoluulot siitä että ihmisellä ei ole riittävästi tietoa tai kokemuksia ”muukalaisista”? Ja jos on kokemuksia ovatko ne hyviä vai huonoja?

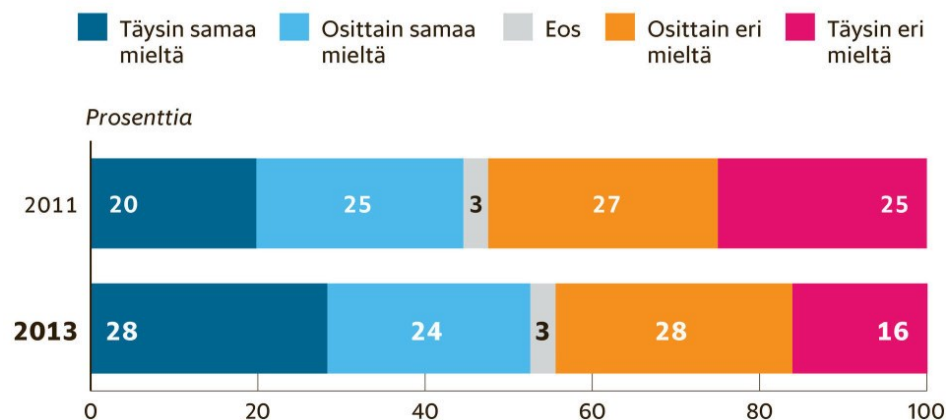
”Tapa ajatella erilaisista asioista monesti syntyy jo varhaisessa vaiheessa elämän aikana. Se on asenne minkä opimme omasta ympäristöstämme. Asenteella tarkoitetaan yksilön kehittämää melko yhtenäistä ajattelu-, tuntemis-, ja toimintataipumusta suhtautumisessa tiettyyn kohteeseen. Asenteella voidaan tarkoittaa myös jonkin sellaisen kohteen arviointia, josta yksilöllä on jo olemassa jokin käsitys. Asenne kohdistuu siis aina johonkin ja yksilöllä on asenteita myös itseään ja omaa käyttäytymistensä kohtaan.” (Lahikainen & Pirttilä – Backman 2003, 91–93; Koikkalainen 2010, 11)

”Asenteilla on suunta ja voimakkuus. Asenteet voivat olla perusluonteeltaan myönteisiä, neutraaleja tai kielteisiä, mutta esimerkiksi kielteisessä asenteessa voi olla myös myönteisiä vivahteita. Asenteet syntyvät omien kokemusten tai toisten kertomusten pohjalta. Asenteiden tehtävänä on auttaa yksilöä selittämään ja ymmärtämään maailmaa. Hyvin tiukat asenteet kuitenkin estävät yksilöä huomaamasta asioiden monipuolisuutta.” (Lahikainen & Pirttilä – Backman 2003, 91–93; Koikkalainen 2010, 11)

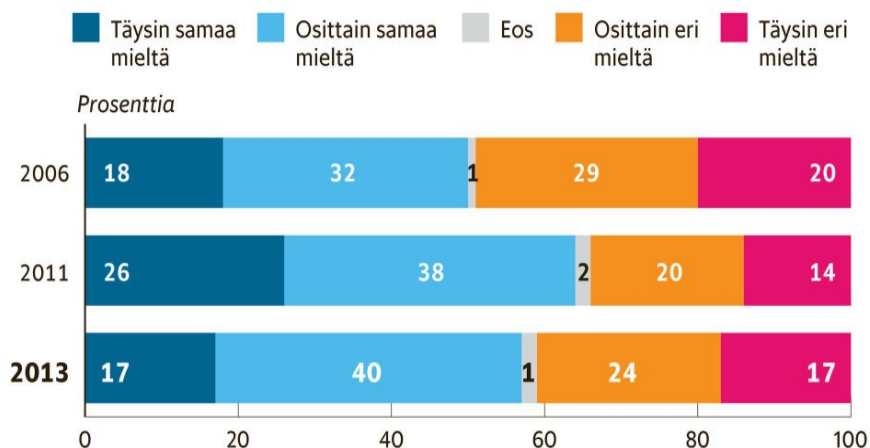
Helsingin Sanomat teetti gallupin vuonna 2013, jossa kävi ilmi, että asenteet maahanmuuttoa kohtaan ovat tiukentuneet. Kun Suomessa on huono taloustilanne ja työttömyys on vain lisääntynyt niin, luonnollisesti asenteet muuttuvat tiukemmaksi. Gallupissa kävi ilmi vuonna 2013, että 52 % suomalaisista on sitä mieltä, että tulisi rajoittaa maahanmuuttoa. Vuonna 2011 Suomalaiset suhtautuivat maahanmuuttoon myönteisemmin eli 45 % oli vain sitä mieltä, että maahanmuuttoa tulisi rajoittaa. Vuonna 2011, 26 % galluppiin vastanneista oli sitä mieltä, että kaikki, jotka haluavat tulla Suomeen asumaan ja tekemään töitä saavat tulla. Vastaava luku vuonna 2013 oli enää 17 %. Gallupin perusteella voidaan sanoa, että ihmisten asenteet ovat muuttuneet pikku hiljaa viime vuosista. Johtuuko tämä asennemuutos taloustilanteesta? Osittain sen voi sillä selittää, mutta ei ainoastaan sillä.

”Maahanmuutto nähdään monien ihmisten mielissä kulueränä. Se koetaan jonain, joka on pois valtaviestön työllisyydestä”, tulkitsee maahanmuuttotutkija Tuomas Martikainen Åbo Akademiasta. (Suominen, 2013). Annika Forsander kommentoi Helsingin Sanomille, että *”monien mielestä maahanmuuttajat ovat usein pakolaisia, kuitenkin todellisuudessa Suomeen maahanmuuttajat ovat tulleet suomalaisen puolison, työn tai opiskelun vuoksi.”* (Suominen, 2013).

Ulkomaalaisten Suomeen muuttota tulisi rajoittaa niin kauan kuin Suomessa on työttömyyttä

Kaikkien, jotka haluavat tulla Suomeen asumaan ja tekemään töitä, on saatava tulla tänne

Kuva 2 Kysely suomalaisten suhtautumisesta maahanmuuttoon (Kotimaa www-sivut 2014)

2.2 Monikulttuurinen kommunikaatio

Monikulttuurisessa yhteisössä kommunikaatio on tärkeä osa, jota on myös tärkeä pysähtyä havainnoimaan. Joka kulttuurissa on omia tapoja toimia, mutta on myös oma tapa kommunikoida. Kuten esimerkiksi noin kolmekymmentä vuotta sitten Suomessa vanhempaa henkilöä teiteltiin kun hänen kanssa keskusteltiin. Eli osoitettiin heille kunnioitusta. Näin on monessa kulttuurissa omia ”tapoja” toimia ja oma tapa puhua sekä kommunikoida. Nämä tavat ovat tiedossa heille, jotka elävät siinä kulttuurissa, mutta ulkopuolinen ei välttämättä tiedosta toiseen kulttuuriin kuuluvia toimintamenetelmiä kommunikoidessaan. Tässä onkin haaste monikulttuurisessa yhteisössä miten löydetään oikea tapa toimia kun kohtaamme toisen kulttuurin? Ei sitä voi olettaa toisesta maasta tullutta ihmistä, että he ymmärtävät vaikkapa suomalaisten tapaa puhua ja kommunikoida tai suomalaisten perinteitä ja samoin toisinpäin. Sen vuoksi on tärkeä keskustella kulttuurien eri toimintatavoista, että voimme ymmärtää heitä paremmin. Ne asiat, jotka voivat vahingoittaa suhteita monikulttuurisessa yhteiskunnassa, ovat stereotyyppinen ajattelu ja ennakkoluulo. Stereotyyppiat ja ennakkoluulot voivat monessa yhteiskunnassa muodostua kompastuskiveksi kommunikaation suhteen. On tärkeä miettiä mitä ne stereotyyppit ovat ja ennakkoluulot sillä, ne vaikuttaa sen verran meidän toimintaan ja tapaan kommunikoida.

2.2.1 Kommunikaatio

Kommunikaatio on tärkeä elementti kansakunnassa, oli yhteisön tausta mikä tahansa. Yhtä tärkeä kommunikaatio on yksilölle, ilman sitä hän ei voi toiselle viestittää mitä ajattelee. Kommunikaatio ei ole pelkästään sanallista siihen liittyy niin kielellistä, eleellistä, kulttuurillista ja globaalista. Ihmiset uskovat usein itsestään että he ovat hyvin suopeita kaikkea erilaisuutta kohtaan kunnes, joku asia tulee ja heilauttaa veneen. Tällöin oma arvomaailma voi muuttua. Monesti se muuttuu mitä lähemmin asia koskee henkilöä. Ihmisillä voi olla huoli oman kulttuurin säilymisestä esimerkiksi kansainvälisessä vapaakaupassa.

Voidaan uskoa, että maahanmuutto ja eri kulttuurit syövät maan perinteet ja identiteetin. Näiden pelkojen vuoksi kansa voi kokea, että pitää suojautua ulkopuolisilta vaikutteilta (Jandt 2010, 10). Onko suojautuminen se, että ei päästetä sisään ulkopuolista vai ollaanko kansakuntana rohkeita ottamaan heitä vastaan? Voidaanko oppia jotain uutta erilaisuudesta.

Ihmiset pelkäävät tuntemattomia asioita, joka on aivan luonnollista. Kaikissa kulttuureissa ympäri maailmaa on syntynyt sen kulttuurin historian aikana omia tapoja toimia, perinteet sekä taikauskoa. Eri kulttuureissa voidaan uskoa esimerkiksi kun hierotaan jäniksen käpälää, että se tuo onnea tai joku numero tuo onnea. Näitä riittää kun asiaa lähtisi tutkimaan. Miten tämä liittyy maahanmuuttoon? Ne ihmiset, jotka muuttavat eri maihin asumaan tuovat mukanaan oman kulttuurinsa tavat ja uskomuksensa. Se on osa heitä ja heidän identiteettiä. Voiko sitä odottaa, että nämä ihmiset unohtavat oman kulttuurinsa, identiteettinsä, kielensä, tapansa uuden maan vuoksi? Kun me pyrimme muuttamaan uuden asian heissä, niin tällöin muuttuu myös joku muu asia. Pystymmekö elämään sopusoinnussa eri kulttuurien kanssa?

Elämme sellaista aikaa että tulisi keskustella kansainvälisestä kommunikaatiosta. Jandt esittää mitkä hyödyt siitä olisi ihmiskunnalle. Ensiksi mitä enemmän osaamme keskustella ja ottaa monikulttuuriset funktiot huomioon, sekä ymmärtää eri kulttuureista tulleita ihmisiä sitä enemmän opitaan ymmärtämään kunkin kulttuurin ajatusmaailmaa. Toiseksi Jandt esittää mitä enemmän opit toisen ihmisen kulttuurista sitä enemmän opit itsestäsi jotain (Jandt 2010, 18). Tällöin on mahdollisuus hyväksyä erilaisuutta paremmin.

2.2.2 Kieli

On yksi asia, joka määrittelee maahanmuuttajien persoonaa, heidän identiteettiänsä. Se on oma kieli. Yleensä yhteentörmäys tapahtuu kun huomataan, jonkun kulttuurin järjestelmän poikkeavan meidän kulttuurisesta järjestelmästä. Syntyy ristiriitaa kun emme ymmärrä toisen tapaa toimia tai toisen tapaa kommunikoida. Silloin on väistämätön törmäys jos me emme pyri ymmärtämään ihmistä kokonaisuutena ennakkoluulottomasti.

”Kieli ja kulttuuri kietoutuvat monin tavoin yhteen. Kulttuuri heijastuu kielessä ja se miten kieltä käytetään, on kulttuurisesti hyvinkin erilaista. Kieli ilmentää kulttuuria monella tavalla, mutta kulttuuria myös tuotetaan koko ajan kielellä. Kulttuuri ei siis ole vain meihin sisäänrakennettu järjestelmä, jonka olemme tiettyyn kulttuuriin sosiaalisuussamme oppineet, vaan tuotamme ja uudistamme kulttuuria omalla toiminnallamme, jossa kielellä ja viestinnällä on keskeinen rooli” (Pitkänen 1997, 34.)

Ehkä, selvimmin tämä on havaittavissa sanaston muutoksessa. Eli kaikki kulkee käsi kädessä ja vaikuttaa yksilön toimintatapoihin sekä tapaan kommunikoida omassa ympäristössä. Tämän vuoksi on tärkeää tutkia asiaa monelta kantilta. Ihmisen kulttuuri vaikuttaa niin paljon ihmiseen, että se on yksi vaikuttaja siihen miten ihminen viestittelee toiselle sehän jakaa ihmiset eri ryhmiin. Se, miten eri kulttuurit viestittävät toisilleen ovat enemmän vaarassa häiriöille tai vaikeuksille kuin se miten viestitellään kulttuurin sisäpiirissä. Jos syntyy kommunikaatiohäiriö, on tällöin vaarana että suhteet murenevat, yhteydet katkeavat tai siinä voi syrjäytyä. Kun tapaamme jonkun henkilön voi syntyä joku asia, joka yhdistää nämä henkilöt. Heillä voi olla yhteinen kieli, kulttuuri, kansallisuus, ikä, sukupuoli tai se, että he ovat molemmat maahanmuuttajia, paluumuuttajia tai pakolaisia. Nämä yhdistävät tekijät myös yhdistävät nämä ihmiset ja heidän tapansa kommunikoida toisilleen. Se miten paljon he ymmärtävät ovat heistä kiinni, mutta kokemus ja se että löytää jonkun, joka on myös ”erilainen”, ”muukalainen” jo yhdistää heitä ja luo uuden tavan kommunikoida. Monesti yhdistävä tekijä maahanmuuttajien, paluumuuttajien tai pakolaisten keskuudessa on yhteisten vaikeuksien kokemukset kuten, kielen oppiminen, eri kulttuuri, ympäristö, uskomukset jne. Nämä kokemukset ovat helppoja jakaa toisen kanssa, joka on myös mahdollisesti kokenut lähes samanlaista. Ihminen voi kokea ”muukalaisuutta” myös omassa yhteisössä tai omassa kulttuurissaan. Se voi olla ihminen, joka ajattelee eri tavalla eikä mene valtaväestön mukaisesti.

”Kun vuorovaikutuksessa syntyy ongelmia sen vuoksi, että osallistujien viestintätavat ovat erilaiset, häiriötä ei useinkaan ymmärretä viestinnälliseksi tai kielelliseksi ongelmaksi, vaan tulkitaan toisen persoonallisuudesta johtuvaksi” (Pitkänen 1997, 35.)

Jos ei tule ymmärretyksi, niin syntyy identiteettikriisi.

3 KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ JA IDENTITEETTI

3.1 Maahanmuuttaja, paluumuuttaja, pakolainen ja identiteetti

Kuka on maahanmuuttaja? Maahanmuuttaja on henkilö, joka muuttaa Suomeen toisesta maasta.

”Maahanmuuttaja on vakiintunut käsitteeksi, joka tarkoittaa kaikkia Suomessa pysyvästi asuvia ulkomaalaisia. Maahanmuuttaja on siis voinut tulla Suomeen esimerkiksi töihin, avioliiton vuoksi, pakolaisena tai paluumuuttajana” (Räty 2002, 11.)

Jos henkilö muuttaa vapaaehtoisesti maasta toiseen, häntä voidaan kutsua myös ”siirtolaiseksi”.

Maahanmuuttaja, jolla on tarkoitus jäädä asumaan Suomeen pysyvästi, voi hakea Suomen kansalaisuutta, kun hän on asunut Suomessa riittävän ajan. Se määritellään viideksi vuodeksi sekä osaa suomen kielen.

”Kansalaisuuden saaneista maahanmuuttajista on käytetty myös nimitystä uussuomalainen” (Räty 2002, 13.)

Kuitenkin kaikille, joille on myönnetty Suomen kansalaisuus, nimitetään suomalaisiksi.

Kun maahanmuuttaja muuttaa uuteen maahan, se vaikuttaa hänen identiteettiinsä. Maahanmuuttajan täytyy aloittaa puhtaalta pöydältä – kaikki on uutta uudessa maassa. Tämä tarkoittaa myös oman identiteetin uudelleen määrittämistä ja sopeutumista uuteen ympäristöön.

Maahanmuuttajalla ei ole välttämättä sukua, ystäviä tai omaa kulttuuriansa siinä rinnalla mihin hän voi peilata omia ajatuksiaan. Uudessa maassa maahanmuuttajalla on mahdollisesti vain viranomaisia, joita hän kohtaa, josta voi peilata asioita. Maahanmuuttajat käyvät läpi niin suuren myllerryksen, että se voi horjuttaa hänen minäkuvaansa. Tähän vaikuttaa ympäristön arvot, kieli ja sen maan uskomukset varsinkin, jos ne ovat kovin erilaiset kuin oma kulttuuri. Tämä voi vaikuttaa ihmiseen psyykkisesti, jos ihminen kokee menettäneensä omaa identiteettinsä, kun hän on niin erilaisessa ympäröivässä ympäristössä.

Minäkuva voi heikentyä, jos ihminen ei koe saavansa arvostusta. Itseluottamus laskee, kun kokee, että uudessa ympäristössä ei anneta arvoa sille tietotaidolle minkä henkilö omaa. Ihminen helposti vajoaa itsesääliin, joka imee voimavarat ja voi jopa lamaannuttaa ihmistä. Suomen kulttuurin sanotaan olevan hyvin voimakas yksin pärjäämisellä ajatteleva kulttuuri, jossa suomalaisella on hillitty käytös ja itsekuria. Suomalainen kuvataan usein ujoksi, hiljaiseksi, jöröksi, itsepäiseksi ja etäiseksi kansaksi. (Räty 2002, 50). Suomeen ei ole helppo muuttaa ulkopuolisena.

Mikä voi auttaa maahanmuuttajaa niin, että hän ei lamaantuisi? Kun maahanmuuttaja osallistuu rohkeasti toimintaan, niin se edesauttaa sopeutumaan yhteisöön. Tämä vastaavasti auttaa siihen, että henkilö kotiutuu uuteen maahan. Että voi sopeutua ja kotiutua, siihen tarvitaan kielen oppimista. Kielitaito kohentaa itsetuntoa, mutta omaa kulttuuria ja kieltä ei saa hylätä. Yhteisöön sopeutumista auttaa myös se, että maahanmuuttaja saa ystäviä, jotka tukevat ja joista voi ammentaa voimaa.

3.1.1 Kielen oppiminen

Kielen oppiminen on tärkeä vaihe ihmisen elämässä. Ei meidän tarvitse kuin seurata ekaluokkalaisia. Toisilla on lukemisen taito jo ennen koulun aloittamista ja toisilla ei. Tämä vaikuttaa ihmisen persoonaan niin, että siinä ei ymmärretä välttämättä niitä vaikutuksia, jotka tulevat sen kautta. Kun lapsi oppii lukemaan, hänellä avautuu silloin monet asiat ja hän ymmärtää monia asioita. Mutta, jos lukeminen on vaikeaa silloin lapsi voi masentua ja paineet hänellä kasvavat lukemisen suhteen. Sama on maahanmuuttajilla, kun he oppivat puhumaan ja pikku hiljaa sekä lukemaan että kirjoittamaan suomen kieltä, monet asiat heille avautuvat. He saavat töitä helpommin jne. Mutta, kaikki vaatii kovasti työtä ja voimavaroja.

Kuka on paluumuuttaja? Paluumuuttajia ovat ne henkilöt, joilla on Suomen kansalaisuus tai heidän jälkeläisiään tai etniseltä taustaltaan suomalainen on ulkomaan kansalainen. Heitä yhdistää suomalainen syntyperä.

Itse olen paluumuuttaja, sillä minulla on suomalaissyntyperäiset vanhemmat. Vaikka olen paluumuuttaja, silti koen olevani jossain määrin maahanmuuttaja.

Kuka on sitten pakolainen? Suomessa pakolaiset ovat maahanmuuttajaväestöön nähden pieni vähemmistö, sillä heitä on noin viidesosa maahanmuuttajaväestöstä.

”Pakolainen on henkilö, jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mieltäpitemen johdosta, eikä voi saada suojelua omassa maassaan tai hän oleskelee kotimaansa ulkopuolella sekä mainitun pelkonsa tähden on haluton tai kykenemätön turvautumaan kotimaansa suojeluun ja tarvitsee siksi sopimuksenmukaista kansainvälistä suojelua.” (Räty 2002, 16).

Eli pakolainen ei lähde omasta kotimaastaan omasta tahdostaan vaan on pakotettu lähtemään. Sellainen henkilö saa todellakin pelätä oman henkensä puolesta tai vainotuksi tulemisen puolesta. Maahanmuuttajat tai paluumuuttajat yleensä tulevat maahan työn,

opiskelun tai monesti puolison vuoksi. He tulevat maahan vapaaehtoisesti eikä maahanmuuttajia, paluumuuttajia voida vertailla pakolaisiin. Heillä on erilaiset lähtökohdat. Mikä heitä yhdistää on tulo maahan, joka ei ole heidän kotimaansa. Heillä ei ole välttämättä niin laajaa tukiverkostoa kuin kotimaassaan.

3.2 Voimaantuminen ja hyvinvointi

“Väestön hyvinvoinnin voidaan määritellä tarkoittavan hyviä elinoloja ja hyvää elämää oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa, jossa kaikilla on siihen lapsuudesta lähtien yhdenvertaiset mahdollisuudet.” (Martikainen 2013, 141.)

Kun ihminen on heikoimmillaan, hän yleensä hakeutuu läheistensä lähelle, että voisi ammentaa itselleen voimaa tutuista ihmisistä. Kenen luo hän menee, jos ei ole läheisiä, jotka olisivat lähellä ja tukisivat silloin, kun sitä tarvitaan. Kun ihminen on vahva, niin hän tällöin myös voi hyvin. Voimaantuminen, joka edistää ihmisen hyvinvointia, on maahanmuuttajaväestölle tärkeä, sillä tällöin he sopeutuvat paremmin uuteen ympäristöönsä.

”Voimaantumiseen liittyy henkilökohtaisten voimavarojen löytyminen ja elämänhallinta. Elämänhallinnan tunne lisää ihmisen hyvinvointia ja Siitosen voimaantumisteorian mukaan voimaantuminen liittyy aina ihmisen hyvinvointiin. Voimaantunut ihminen on myönteinen ja hän kokee vapautta toimia. Voimaantunut ihminen on motivoituneempi toimintaan (Mts. 61.85.162)” (Laitinen & Pöntinen 2006, 24.)

Voidaan sanoa, että voimaantuminen ja hyvinvointi kulkevat käsi kädessä. Yleensä hyvinvointia yhdistetään elintasoon, elinoloon ja elämänlaatuun. Nämä kaikki viitekehykset vaikuttavat ihmisen hyvinvointiin. Myös ihmisen psyykinen ja fyysinen terveys on osa hyvinvointia. Siirtolaisuusinstituutti aluekeskuksen tutkimus nro 4 tuovat esille, että sosiaalinen verkosto tukee maahanmuuttajan hyvää sopeutumista (Häkkinen, 2011). Sosiaalinen tukiverkosto on siten tukemassa maahanmuuttajaa stressaavassa elämänmuutoksessa psyykkisiä ongelmia ennaltaehkäisten.

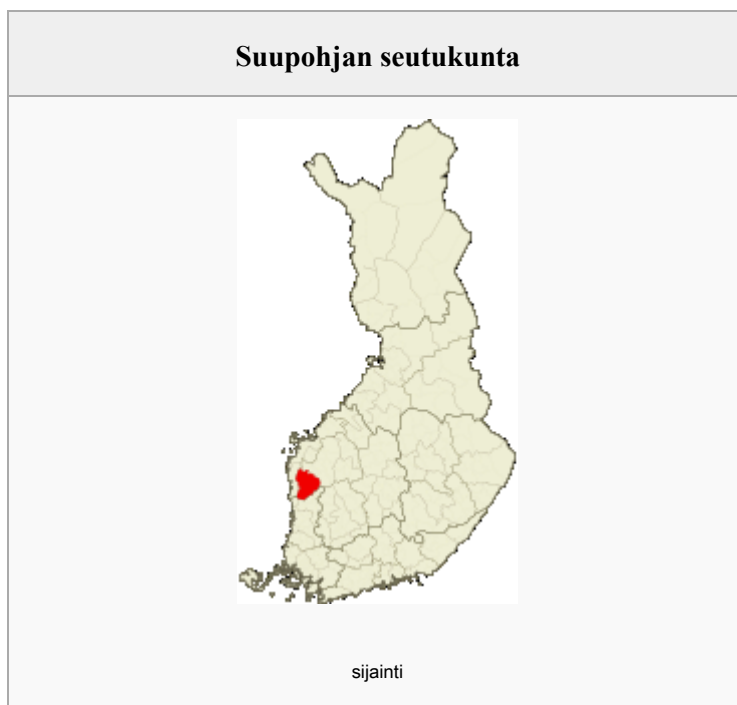
Pohjanmaan aluekeskus teki tutkimuksen, jossa tavoitteena oli kohdata ja tutkia Etelä-Pohjanmaalle muuttaneita maahanmuuttajia. Tutkimuksessa esimerkiksi kävi ilmi, että Virolaiset olivat sopeutuneet paremmin uuteen kotimaahansa kuin esimerkiksi Venäläiset. Miksi näin? Esille tuli, että Virolaisten kielitaito oli hyvä ja näin heillä oli paremmat mahdollisuudet työmarkkinoilla ja toiseksi heillä on monipuolisempi ja tiiviimpi sosiaaliverkosto. Suuri tekijä hyvinvoinnille on valtaväestön suhtautuminen maahanmuuttajiin.

”Valtaväestön suhtautumisella on kuitenkin todettu olevan suuri vaikutus niin maahanmuuttajien hyvinvointiin kuin heidän kotoutumiseensaakin: positiiviset kontaktit, kuten ystävyysuhteet valtaväestön edustajiin, auttavat kiinnittymään paremmin yhteiskuntaan, kun taas tahallinen tai tahaton syrjintä estää heitä osallistumasta täysipainoisesti yhteiskunnan toimintaan. Mitä enemmän maahanmuuttajat ovat kokeneet syrjintää, sitä enemmän he kärsivät muun muassa stressi- ja masennusoireista.” (Häkkinen & Mattila 2011, 130.)

Hyväksytyksi tuleminen valtaväestön keskuudessa auttaa maahanmuuttajan sopeutumaan, ja maahanmuuttaja saa valtaväestönkin avulla voimaa, joka edistää hyvinvointia.

Pohdintani keskiössä ovat maahanmuuttajanaiset Suupohjan alueella, heidän kotoutumisensa ja kuvataideterapeuttisen menetelmän käyttäminen voimaantumisen vahvistajana suomalaisen yhteiskuntaan integroitumisena. Naiset jäävät helposti vähemmälle huomiolle, varsinkin, jos heillä on pieniä lapsia kotona. He jäävät lapsiaan hoitamaan kotiin ja herkästi jäävät syrjään yhteiskunnasta. Maahanmuuttajanaisten asema Suomalaisessa yhteiskunnassa olisi tärkeä nostaa esille, sillä heidän hyvinvointinsa on tärkeää heidän koko perheelle. On tärkeää, että maahanmuuttajanaiset saavat voimaa jostain - samalla saaden uuden identiteetin uudessa maassa.

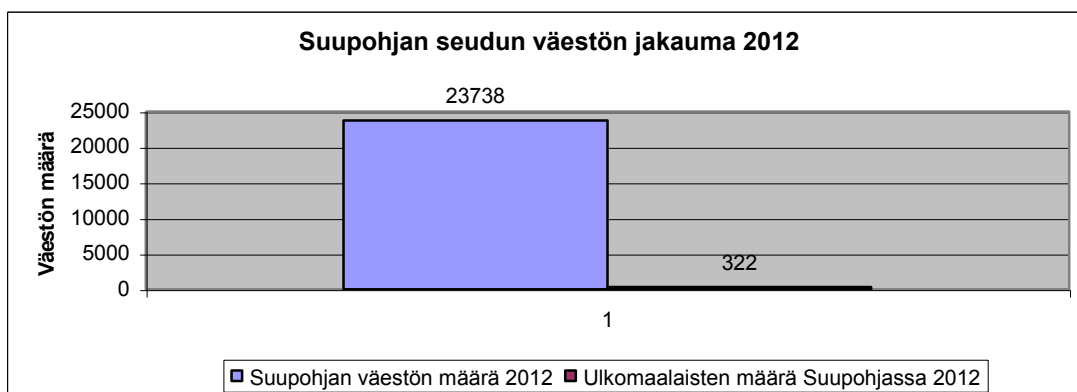
3.3 Maahanmuuttajaväestö Suupohjan seudulla

Kuva 3 Suomen kartta punaisella Suupohjan alueeseutu

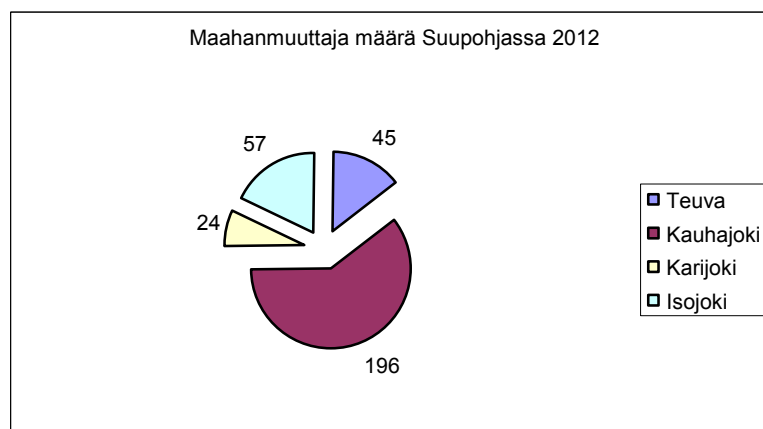
Suupohjan seutukunta on osa Etelä-Pohjanmaata. Suupohjan seutuun kuuluu nykyään neljää kuntaa, jotka ovat Teuva, Karijoki, Isojoki ja Kauhajoen kaupunki.

Väkiluku oli 2012 loppuun mennessä 23 738, joista ulkomaalaisia oli 322 henkilöä. Suupohjan seudulla asuvista ulkomaalaisista väestöstä olivat vuonna 2012 1,4 %.

Kuva 4 Suupohjan seudun väestön jakauma

Maahanmuuttajia Suupohjan seudulla vuoteen 2012 mennessä jakautuivat seuraavasti; Teuvalla asui 45, Karijoella 24, Isojoella 57 ja Kauhajoella 196 henkilöä.

Kuva 5 Maahanmuuttajien määrä Suupohjan seutukunnassa

Suomen maahanmuuttajaprosentti on pieni, kun vertailemme sitä Euroopan maahanmuuttoprosenttiin. EU-maissa on nykyään ulkomaan kansalaisia keskimäärin 6,8 % vuonna 2012. Suomen ulkomaan kansalaismäärä EU-27 -maiden vertailussa on seitsemänneksi alhaisin. Suomessa asui vain 3,6 % ulkomaan kansalaisia.

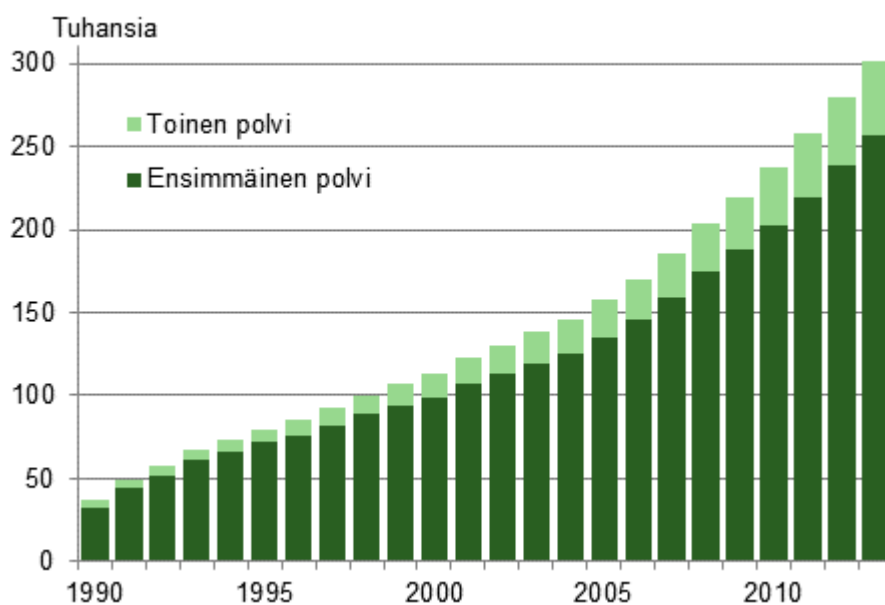
Pohjois- ja Baltian maiden ulkomaan kansalaisten osuus on suurempi kuin Suomen. Ainoastaan Liettuan osuus on pienempi kuin Suomen. Baltian maiden ulkomaan

kansalaisten osuus jakautuu seuraavasti; Viro 15 %, Latvia 15,6 % ja Liettua 0,8 %. Pohjoismaiden ulkomaan kansalaisten osuus jakautuu seuraavasti; Suomi 3,6 %, Ruotsi 7 % ja Tanska 6,7 %.

Vuonna 2012 Etelä-Pohjanmaalla väkiluku oli 194 058, josta ulkomaan kansalaisia oli 2743 väestöstä. Tästä näemme, että ulkomaan kansalaisia on suhteellisen vähän väestön kokonaisuutta tarkastellen.

Vaikka maahanmuuttajia on suhteellisen vähän Suomessa, niin maahanmuutto on lisääntynyt viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana, kuten näkee kaaviosta (Kuva 6). Tässä on yksi syy miksi pitäisi tarkastella ja tutkia monikulttuurista yhteiskuntaa.

Ulkomaalaistaustaiset asukkaat Suomessa 1990–2013

Kuva 6 Ulkomaalaistaustainen väestö (Tilastokeskus www-sivut 2013)

3.4 Monikulttuurisesta yhteiskunnasta

”Monikulttuurisuus tarkoittaa erilaisuuden hyväksymistä ja arvostamista, tasa-arvoa yksilöiden ja kulttuurien välillä ja yhteisesti sovittuja pelisääntöjä ja rajoja.” (Räty 2002, 46).

Monikulttuurisuuden tulisi olla osa yhteiskuntaamme. Sen tulisi myös näkyä yhteiskuntamme poliittisessa ohjelmassa ruohonjuuritasolla. Mitkä asiat sisältyvät monikulttuurisuuteen? Ne ovat, tasa-arvoisuus, vuorovaikutus, josta muodostuu toimiva ja kunnioitettava yhteiskunta. Tasa-arvo tarkoittaa sitä, että kaikilla ihmisillä olisi yhteiskunnassa yhtäläinen arvo jäsenenä. Suomessa kuitenkin viitataan sanalla tasa-arvo miesten ja naisten väliseen tasa-arvoon. Poliittisella alueella se tarkoittaa, että ihmisiä kohdellaan yhdenvertaisena lain edessä. Miten saamme maahanmuuttajat yhdenvertaiseksi? Valtio on säätänyt lain maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikkahakijoiden vastaanotosta, joka astui voimaan 1.5.1999 (493/1999).

”Lain tarkoitus on, että edistetään maahanmuuttajien mahdollisuuksia aktiiviseen osallistumiseen, tuetaan tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta, myönteistä vuorovaikutusta.” (Szeman 2012, 7.)

Kun kunnat miettivät maahanmuuttajien kotouttamista, tekevät kotouttamisohjelmia, suunnitelmia ja tukimuotoja, tällöin tulee esiin lain säätämät elementit. Maahanmuuttajat sopeutuvat paremmin, kun heille suunnataan oikeanlaista tukea, sellaista joka edistää myös työllistymistä.

Laki on tarkoitettu heille, jotka ovat muuttaneet asumaan Suomeen pysyvästi ja heidän kotikuntansa on Suomessa. Suupohjan seudun kunnat Teuva, Karijoki, Isojoki ja Kauha-joen kaupunki yhteistyössä SEKIn kanssa (Suupohjan elinkeinokeskus) ovat laatineet koko seutua palvelevan kotouttamisohjelman. Laki on määritellyt kuntien velvoitteita ja on ohjenuorana ohjelman teolle. Kunnan kotouttamisohjelma tulisi sisältää kotouttamista edistäviä ja tukevia toimenpiteitä palveluissa, yhteistyössä ja vastuissa. Sen tulisi sisältää myös maahanmuuttajien tarpeiden huomioonottamisen muita yhteiskuntapalveluja ja toimenpiteitä suunniteltaessa ja järjestäessä.” (Szeman 2012, 7.)

Suupohjan seudun tavoitteet maahanmuuttajien kotouttamiseksi ovat:

- *”Suupohjaan tuleva maahanmuuttaja ja hänen perheensä saavat kokea itsensä tervetulleeksi,*
- *antaa kokonaiskuvan siitä mitä Suomeen kotouttaminen tarkoittaa,*
- *selvittää Suupohjan alueella asuvien maahanmuuttajien lukumäärä ja alkuperä,*
- *helpottaa toimijoiden välistä yhteistyötä kuvaamalla heidän omaa osaansa prosessissa sekä tarjoamalla yhteistiedot käytettäväksi,*

- *palveluiden asiakaslähtöisyys ja saatavuus sekä prosessien toimivuus ja tehokkuus” (Szeman 2012, 26.)*

Tarkemmat suunnitelmat Suupohjassa ovat, että maahanmuuttajille tarjotaan kielitaidon kehittämistukea, tuetaan maahanmuuttajalapsien ja -nuorten kotouttumista ja sosiaaliverkoston vahvistamista, työvoiman ulkopuolella olevan maahanmuuttajan kotouttamista ja sosiaaliverkoston vahvistamista, sekä kotouttamisohjelman ylläpitoa ja sen seuraamista sekä päivittämistä.

Suupohjassa pyritään tukemaan maahanmuuttajia. Miten he sitten saavat tärkeää tietoa? Jos he ilmoittautuvat työvoimahakijaksi niin, tällöin työvoimatoimiston virkailijat neuvovat heitä eteenpäin esim. Kansainvälisyyskeskus INKA:an (International Center of Kauhajoki Region).

4 KUVATAIDETERAPIA

”Taideterapia on taiteellisen ilmaisun käyttöä vuorovaikutussuhteessa” (Putkisaari 2013, 10).

Ihmiskunta on käyttänyt kuvaa ilmaisemaan itseänsä jo hyvin varhaisessa vaiheessa, monia tuhansia vuosia sitten. Tänä päivänä ihmiskunta on saanut tutkia ja tutustua harvinaisiin esihistoriallisiin ja historiallisiin maalauksiin, joista tunnetuimpia ovat Egyptissä Faraon aikakauteen liittyvät teokset. Suomestakin löytyy tällaisia harvinaisia maalauksia. Suomessa kuuluisimpia ovat kalliomaalauksia, joiden aiheet ovat mm. onnistuneesta metsästyksestä. Kuvien symbolit ovat olleet tuon ajan ihmisille keino kehittää ihmisen elämää ja hänen ajatteluaan. Kuvien avulla he olivat yhteydessä jumaliinsa, joihin liittyi paljon uskomuksia. Nämä kuvat olivat osa ihmistä ja osa heidän elämäänsä, heidän ajatuksiaan. Ihmiset siis ovat kauan käyttäneet kuvaa symbolina ilmaistakseen itseään.

Kiinnostus kuvan vaikutuksesta ihmisen mieleen alkoi kiinnostaa ihmistä jo 1800 -luvulla. Kun ihmisen mieli järkkyy tai ihminen sairastuu mieleltään, ovat ne salattuja asioita. Jopa nykyaikana ihmisillä voi olla vaikeuksia tuoda ilmi psyykkistä sairauttaan.

Sitä hävetään ja pelätään. Enemmän näistä sairauksista tiedetään tänä päivänä kuin sata tai kaksisataa vuotta sitten. Kautta historia näitä psyykkisiä sairauksia pelättiin ja ymmärrettiin väärin. Niitä pidettiin enemmän demonisten tai jumalallisten voimien ilmentyminä. Rohkeat tutkijat lähtivät uudistamaan ja edistämään näille ihmisille inhimillisempiä ympäristöjä tutkimalla ja luomalla teorioita. Tunnetuimmat ovat esimerkiksi yhdysvaltalainen Rush ja ranskalainen Pinel. Myös Sigmund Freud oli suuri vaikuttaja omilla tutkimuksilla.

Taideterapian varhaiset vaiheet on löydettävissä jo sata vuotta sitten psykiatrisista sairaaloista. Suomenkin kuten Englannin, Yhdysvaltojen ja Keski-Eurooppalaisten psykiatristen sairaaloiden mielenterveyspotilaiden käyttämä tapa ilmaista itsensä taiteen avulla kiinnostivat lääkäreitä. Vanhimmat teokset ovat lähtöisin Lapinlahden sairaalasta vuodelta 1908. Nikkilän sairaala alkoi arkistoida potilaiden töitä vuodesta 1919 lähtien. Nykyisin nämä teokset säilytetään Helsingin kaupungin taidemuseossa. Kuitenkin paljon myöhemmin pääsi taidetoiminta käyntiin niin, että taidetoimintaa käytettiin säännöllisesti suunniteltuna taidetoimintana. 1960-luvun alkupuolella oli Hesperian, Kellokosken ja Nikkilän mielisairaaloissa säännöllistä taidetoimintaa ja muut Suomen sairaalat seurasivat perässä. (Rankanen 2007, 26.)

”Suomen ensimmäinen kokopäiväinen toimiva taideterapiatoiminta perustettiin Hesperian sairaalaan 1968” (Rankanen 2007, 26). Tätä tehtävää pääsi hoitamaan taidemaalari Leo Mustonen. Jo 1960-luvulla käytettiin taideterapeuttisia menetelmiä jonkin verran mielisairaaloissa. Kuitenkin suurin askel kohti itsenäisempää ammatillista toimintaa tapahtui 1970-luvun alussa. Taideterapia integroitui osaksi hoitotyötä. 1990-luvuilla aloitettiin ensimmäisiä taidepsykoterapian koulutusohjelmia Suomessa. Nykyinen kuvataideterapian määritelmä on seuraava: *”Taidepsykoterapiassa vuorovaikutus tapahtuu yhdistämällä kuvallinen ja sanallinen kommunikaatio potilaan, terapeutin ja kuvan muodostamassa kolmiosuhteessa. Taidepsykoterapiaa toteutetaan sekä yksilö- että ryhmämuotoisena”* (Leijala-Marttila 2011, 48).

Ihmiskunta mieltää taiteen yhteyden taidehistoriaan, kulttuuriin ja siihen, että se olisi yhteiskunnallista. Kuitenkin taiteella on paljon suurempi merkitys ihmiselle. Kun tekee kuvan, siinä syntyy vuorovaikutus kuvan ja ihmisen välillä. Tällöin ihminen pääsee sisäiseen maailmaansa. Ilman satojen vuosien suurta ponnistelua kuvataideterapian eteen, kuvataideterapia ei olisi saavuttanut sellaista hyväksyntää kuin mitä se omaa tänä päivänä.

nä yhteiskunnassa ympäri maailmaa. Ne ihmiset, jotka ovat vaikuttaneet tähän, olivat joukko taideterapeutteja, psykiatreja ja psykoterapeutteja. (Girard 2009, 31.)

Nykyisen taideterapian kehitykseen vaikutti freudilaisen psykoanalyttiset että jungilaisen analyttiset teorit. Suomessa kuvataideterapia on linkitetty psykoterapiaan. Taide-terapia on kuvailtu ennaltaehkäisevänä, hoitavana ja kuntouttavana hoitomuotona. Taidepsykoterapiassa käytetään useampia taideilmaisumuotoja. Taideilmaisuus on keskeisessä roolissa psykoterapeutin ja asiakkaan välisessä vuorovaikutuksessa.

”Andrea Sabbadini (2001) toteaa: ”Analyysi ja taiteet – niiden kuuluu kohdata: analyysi paikkana, jossa tulkitaan ihmiskäden töitä, taide siltana sisäisen ja ulkoisen maailman välillä, analyysi avaimena ymmärtää luovuutta, taideteos vaihtoehtoisena tai täydentävänä sanalliselle ilmaisulle” (Leijala-Marttila 2011, 15).

Taideterapiaa on erilaisia suuntauksia. Ne ovat psykodynaamiset lähestymistavat, humanistiset lähestymistavat, behavioraaliset, kognitiiviset ja kehitykselliset lähestymistavat, narratiiviset lähestymistavat ja integratiiviset lähestymistavat.

Psykodynaaminen lähestymistapa käyttää freudilaista ja jungilaisen koulukunnan objektisuhteoriaa tässä lähestymistavassa. Tässä käytetään psykoanalyysin teoriaa taustana. Ajatuksena on, että ihminen koostuu seuraavista osa-alueista; id= tiedostamattomasta kerroksesta, ego= tiedostetusta minusta ja superego= yliminästä. Tässä lähestymistavassa ajatuksena on, että hoito tapahtuisi transferenssin kautta. Kritiikkinä on esiintynyt siinä, että keskitytään vain menneeseen: lapsuuden kehitysvaiheisiin. Tällöin muut kehitysvaiheet sekä elämäntapahtumat jäävät vähemmälle huomiolle. **Humanistinen lähestymistavan** piiriin kuuluu gestalt- eli hahmotaideterapia. Carl Rogersin asiakaskeskeinen ajattelutapa myös fenomenologisen lähestymistavan katsotaan kuuluvan tähän humanistisen suuntaukseen. Humanistisessa lähestymistavassa uskotaan, että ihminen käy läpi jatkuvaa kasvu- ja kehityksenprosessia. Ihmisen nähdään pystyvän ottavan vastuuta omasta kohtalostaan. Kritiikkiä on esiintynyt siinä, että lähestymistavassa keskitytään individualistiseen perinteeseen. Sillä ei ole kokonaisvaltaista teoriaa eikä hoitotekniikoita, jolloin soveltaminen käytännössä jää yksittäisten terapeuttien varaan. **Behavioraalissa, kognitiivisessa ja kehityksellisessä lähestymistavassa** käytetään behaviorisimiin, kognitiiviseen tai kehityspsykologiaan perustuvia teorioita ihmisen käyttäytymisestä ja kuinka ihminen toimii. Kognitiivisessa terapiassa lähdetään nykyhetkestä. Kun aleaan käyttää kognitiivista hoitomenetelmää, siinä pyritään asettamaan

hoidolle selkeät tavoitteet. Kriittikinä on esitetty sitä, että lähestymistavassa annetaan liikaa huomiota ajattelun kognitioihin. **Narratiivisessa lähestymistavassa** ihminen kehittyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa hänen ympäristönsä kanssa. Sosiaalista todellisuutta muutetaan kielen ja puheen avulla. Minuuden ajatellaan muuttuvan koko ajan eikä niin, että se olisi pysyvä. Narratiivisessa lähestymistavassa käytetään erilaisia tarinoita, jotka muovaavat erilaisia kuvia itsestä. Tässä lähestymistavassa tutkitaan minkälaisen tarinoiden avulla ihminen rakentaa itseään ja ympäristöään. Tässä ei etsitä todellista tai piilevää ydinongelmaa vaan mikä merkitys tarinalla on itselle. Narratiivisessa lähestymistavassa käytetään enemmän verbaalista kommunikaatiota kuin muita eikielellisiä interventioita. **Integratiivinen lähestymistapa** merkitsee, että terapeutti kykenee ottamaan käyttöön useampia vaihtoehtoisia menetelmiä ja soveltamaan niitä omaan työhönsä. Tämä edustaa uudempaa ajattelua, jossa tavoite on saavuttaa ymmärrys asiakkaan tilanteesta yhdistellen eri lähestymistapoja. (Rankanen 2007.)

Minkälaisia terapioidia on tarjolla tänä päivänä? Ihmisille tarjotaan esimerkiksi psykoanalyysiä tai analyttistä psykoterapiaa, kognitiivista psykoterapiaa, hahmoterapiaa, ratkaisukeskeistä eli voimavaraterapiaa, kriisiterapiaa tai ryhmäterapiaa.

4.1 Kuvataideterapianmenetelmä

Tuhansia vuosia ihmiset ovat käyttäneet kuvaa ilmaistakseen itsensä, se on keino kommunikoida. Taide on aistiin pohjautuva elämyksellinen luova toiminta, joka voidaan ilmaista monilla eri tavoilla. Sitä voidaan kutsua sanattomaksi kieleksi mutta, se on kieli minkä tekijä tulkitsee omien silmien kautta. Taiteen tekemisellä on oma roolinsa tässä menetelmässä, mutta myös terapeutilla on erittäin tärkeä rooli hoidon kannalta. Eettisyys on tärkeä muistaa, kun toimitaan ihmisläheisissä ammateissa. Kuvataideterapiassa eettisyys tarkoittaa kohteliaisuutta, yhteistyökykyisyyttä, ei syyllistetä asiakasta missään hoitovaiheessa, ja uskotaan siihen, että asiakkaalla on kyky löytää ratkaisu muutoksiin omasta sisimmästään.

”Kuvataideterapiassa pyritään lisäämään asiakkaan itseymmärrystä tunteiden ja ajattelun käsittelyn alueella taideilmaisun keinoin” (Hautala 2012, 7).

Terapeutin tehtävä on olla läsnä antaen tukea ja keinoja, että asiakas löytäisi ratkaisun ja pystyisi laittamaan ne käytäntöön. Tärkeä on kohdata asiakasta ennakkoluulottomasti antaen hänelle tilaa kohdata omaa sisimpäänsä, omat pelkonsa, surunsa, ilonsa sekä ahdistuksensa. Terapeutti kannattelee häntä, on niin kuin emo, joka luo turvallisen ympäristön, jossa on mahdollisuus kasvaa ja oppia itsestään jotain. Kuvan avulla voi löytää avaimen, joka avaa lukon ja kuvataideterapia on paikka missä uskaltaa laittaa kadoksissa ollut avain oman sisäisen lukon sisään. Kuvataideterapian avulla asiakas uskaltaa kääntää lukon auki. Hän työstää asiaa, joka nousee esille. Kuvataideterapian avulla voi löytää ratkaisun ongelmaan, joka auttaa asiakkaan hyväksymään asioita ja hyväksymään sisäistä muutosta. Kuvataideterapian tarkoitus on tukea asiakasta suruissa, menetyksissä sekä elämän vaikeissa tilanteissa.

Kuvataideterapiamenetelmään kuuluu monta vaihetta: asiakkaan haastattelu, terapiasopimuksen tekeminen, prosessin aloitus, kuvatyöskentelyyn liittyviä asioita, kuvan työstämistä, valmiiden töiden käsitteleminen ja prosessin lopettaminen. (Rankanen 2007, 92–97.) Terapeutti aloittaa työnsä haastattelemalla asiakasta ennen sopimuksen tekemistä. Tässä arvioidaan edellytykset yhteistyölle sekä asiakkaan kykyä ja halua asettua yhteistyöhön ja taideterapeutin prosessiin. Tämä arvio koskee myös terapeuttia: Mikä on terapeutin yhteistyökyky sillä hetkellä, hänen mahdollisuutensa auttaa asiakasta. Siinä arvioidaan tuleeko asiakas vapaaehtoisesti omasta halustaan, ja onko hän motivoitunut terapeutin kuvalliseen prosessiin. Onko asiakkaalla valmiuksia tällaisen yhteistyön. On tärkeä arvioida mahdollista terapiasuhdetta alkuvaiheessa. Kuvataideterapia on pitkä prosessi, joka voi kestää vuodesta kolmeen vuoteen. Kun terapeutti tulee siihen tulokseen, että asiakkaan kanssa voitaisiin aloittaa kuvataideterapiaprosessi niin, tällöin he tekevät kirjallisen sopimuksen. Siinä pitää olla kirjattuna henkilön tiedot, aloittamispäivä, kesto, lomat, mahdolliset maksut ja allekirjoitukset sekä terapiaprosessin tavoitteet. Joskus sopimus voidaan tehdä myös suullisesti.

Yksilökuvataideterapiassa käydään läpi toimintatavat, samaa käytäntöä sovelletaan ryhmäkuvataideterapiaan. Alkukeskustelussa käydään läpi asioita, jotka ovat tärkeitä ryhmän toimintaan. Kun alkukeskustelu käydään läpi, tällöin ryhmäterapeutti kertoo kuvataideterapian toimintaperiaatteita, sama koskee yksilöterapiata. Tällöin keskustellaan ryhmän luottamuksellisuudesta, ajallisesta aikataulusta, kuvien säilytyksestä ja materiaalista. On tärkeää myös korostaa kuvan merkitystä asiakkaalle ja miten asiakas on paras tulkitsija oman kuvan suhteen. Kuvan jakamiselle annetaan 10 minuuttia per asiakas.

Ryhmäkuvataideterapiassa varataan kokonaisaika yleensä kaksi tuntia ja yksilökuvataideterapiaan tunti.

Ennen kuin aloitetaan kuvan tekoprosessia, järjestetään lyhyt aika aloitukseen eli kuullaan mitä asiakkaalle kuuluu sillä hetkellä, ja jos on jotain muuta, jota asiakas haluaisi jakaa. Tähän aloitukseen ei järjestetä pitkää aikaa, sillä aikaa menee siihen virittäytymiseen, materiaalien hakemiseen ja työn tekemiseen. Tässä aloituksessa pysähdytään kuuntelemaan itseään ja luodaan kosketus sisäisiin tunteisiin. Tässä voi myös ottaa mukaan erilaisia hengitysharjoituksia, jotka auttavat fokusoimaan ja keskittymään mielikuvissa kuvan tekemiseen. Myös terapeutin tulisi fokusoida siihen hetkeen ja herkistää omia aistimuksiaan siihen tilanteeseen, jossa terapeutti on läsnä. Terapeutin persoonallisuus vaikuttaa siihen miten hän toimii terapiasuhteessa. Aloitusvaiheessa voi käyttää erilaisia taiteen keinoja tai toistuvia tapoja kuten kynttilän sytytystä auttaakseen asiakasta virittäytymään terapiaistunnon aloitushetkeen. Virittäytyminen on valmistautumista luovaan prosessiin.

Monet asiakkaat voivat olla hyvinkin kriittisiä oman työskentelynsä suhteen ja kokevat, että eivät osaa piirtää tai eivät ole luovia. Terapeutti pyrkii aktiivisesti auttamaan asiakasta luovaan työskentelyyn, jossa asiakkaan itsekritiikkiä saataisi vähennettyä. *”Keskeisin kysymys ei ole taitojen täydellisyys tai taiteellinen virtuoosi vaan sekä terapeutin että asiakkaan herkkyyys itse materiaaleille ja luomistapahtumalle”* (Rankanen 2007, 94).

”Varsinainen kuvan tekemisen prosessin aikana ei keskustella, vaan siinä tapahtuu paljon sanatonta psyykkistä työskentelyä samanaikaisesti fyysisen ja aistitoiminnan kanssa.” (Rankanen 2007, 94). Mietitään mitä materiaalia asiakas haluaa käyttää. Voi jopa tutustua sellaisiin materiaaleihin, josta ei ole aiemmin pitänyt. Monesti kuvan tekoprosessi aikana tehdään kuvaa itsenäisesti. Ryhmässä voidaan myös tehdä yhteinen ryhmäkuva. Kuvan tekovaiheessa terapeutin tehtävä on rohkaista asiakasta kuuntelemaan itseään niin, että asiakas toimisi intuitiivisesti suunnittelematta työskentelyä tai määrätietoisesti päämäärä kohti suunnitelmallisesti tai sitten molempia. Knill näkee, että työskentely motivoi kuvan tekijää tutkimaan, kokeilemaan ja löytämään uusia tapoja toimia.

Kun kuva tekovaihe päättyy, siirrymme jakamisvaiheeseen. Tällä tarkoitan kuvan katsomista ja niistä puhumista. Jotkut terapeutit voivat toimia niin, että kuvan tekijä aloit-

taa kertomalla omia ajatuksia kuvastaan. Toiset terapeutit voivat toimia niin, että muut kertovat ensin kuvasta ja kuvantekijä kuuntelee toisten kommentteja. Kuvaa voi myös työstää taiteen keinoin kuten tekemällä kuvaa kuvasta, liikkeillä, musiikilla, draamalla ja kirjoittamalla satuja tai runoja. Kuvia katsoessa ja mahdollisesti käyttäen muita taiteen keinoja tai puhumalla voivat avata ajatuksia, tunteita, muistoja ja kokemuksia, jotka asiakas voi jakaa muille. Knill painottaa, että kuvalla voi olla tärkeä merkitys asiakkaalle, mutta täytyy muistaa, että kuva ei ole osa tekijää eikä tekijä osa kuvaa. Kuvaa tutkitaan ja pohditaan rauhassa, jossa pyritään havainnoimaan monipuolisesti. Kuvalle ei etsitä teorioita eikä sitä aleta lyömään lukkoon johonkin teorioihin. (Rankanen 2007, 95.)

Lopetusvaiheessa pohditaan asiakkaan kanssa, minkälainen tunne hänelle jäi käynnistä ja mikä on hänen olotilansa. Voidaan pohtia, onko oma näkökulma muuttunut prosessin kautta vai ovatko asiat samassa pisteessä kuin aloitettaessa terapiaa. Keskustelu voi johtaa siihen, että mietitään mahdollisuuksia siirtää terapiassa koetut asiat myös arkielämään. Kun terapia lähestyy loppua voi asiakas palata alkuvaiheeseen miettien miksi hän tuli terapiaan ja onko mikään asia muuttunut. Kun terapia lähestyy loppuvaihetta, on hyvä, että terapeutti valmistaa asiakasta terapian lopettamiseen hyvin varhaisessa vaiheessa. Lopetus ei saa tulla yllättäen asiakkaalle. Monesti kun terapia loppuu, voi asiakkaalle nousta surua tai suuttumusta ja hylätyksitulemisen tunteita. On kuitenkin tärkeä sallia tämä vaihe myös asiakkaalle, sillä ne tunteet ovat hänelle tärkeitä.

Kun asiakassuhde on onnistunut, asiakas lähtee tilasta mukanaan tunne, että hän on saanut avun omalle asialle. Tämä kokemus auttaa asiakasta eteenpäin jopa ottamalla vastaan uuden elämänvaiheen sekä vastuun omasta elämästä. Tämä on aika milloin reflektoidaan omaa kehitystä ja valmiutta kohdata uusi elämänvaihe.

4.2 Sosiaalityö ja maahanmuuttaja

Sosiaalityö tarkoittaa ihmisläheistä työtä. Sosiaalityöntekijä työskentelee yksilöiden, perheiden, ryhmien ja yhteisöjen kanssa, jossa autetaan ongelmien tilannearvioinnissa sekä pyritään etsimään niihin ratkaisuja. Sosiaalityö pyrkii tukemaan ihmistä niin, että ihminen selviytyisi eri elämäntilanteista. *”Sosiaalityö perustuu sosiaali- ja käyttäytymisteoreettiseen sekä yhteiskunnan järjestelmiä koskevaan tietoon” (Alitolppa-Niitamo 2013, 147).*

Perusta sosiaalityölle on ihmisoikeus ja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden periaatteet. Nykyään on yhä enemmän maahanmuuttajia sosiaalityön piiriin kuuluvissa ihmisissä. Kun tehdään työtä maahanmuuttajien kanssa, sitä voidaan kutsua monikulttuuriseksi sosiaalityöksi. *”Monikulttuurisella sosiaalityöllä tarkoitetaan yleensä kulttuuritietoista sosiaalityötä, jossa huomioidaan asiakkaiden erilaiset kulttuuriset taustat ja maahanmuuton seurauksena kehkeytyneet erityiset elämäntilanteet” (Alitolppa-Niitamo 2013, 147).*

Minkälaista on sitten suomalainen sosiaalityö maahanmuuttajien kanssa? Paljon puhutaan kotouttamistyöstä, maahanmuuttajien kohtaamisesta, vuorovaikutustaidoista, kulttuurien tuntemuksista ja työmenetelmistä. Menetelmiä ja malleja on saatavana kansainvälisestä sosiaalityön kirjallisuudesta, mutta valtio on säätänyt lakeja, jotka ovat ohjenuorana maahanmuuttajien sosiaalityön kehittämisessä.

Sosiaalityössä työskennellään pitkälti ongelmien kanssa ja monikulttuurisessa sosiaalityössä olisi tärkeä tuntee asiakkaan kulttuuria. Maahanmuuttajalla on suurempi riski syrjäytyä tai jäädä työttömäksi. Tyypillisemmät sosiaalityön tarpeet ovat asuminen, toimeentulo, terveysongelmat, kielitaidottomuus, yksinhuoltajuus, sosiaalisen verkoston puute jne. Hyvinvointieroja löytyy maahanmuuttajien keskuudessa. Monet kokevat palvelujen saatavuudessa olevan ongelmia sekä he kokevat syrjivästä kohtelusta palveluissa ja muissa arkipäivän tilanteissa. *”Syrjintäkokemukset voivat olla erilaisten ongelmatilanteiden, kuten stressin, mielenterveyden ongelmien ja sosiaalisen syrjäytymisen taustalla” (Alitolppa-Niitamo 2013, 148).*

Usein voidaan ajatella ja tulkita ongelmien johtuvan kulttuurista. Kuitenkin taustalla voivat olla toiset tekijät, jotka vaikuttaa hyvinvointiin. Näihin voi vaikuttaa kehittämällä yhteiskuntapolitiikkaa ja kotouttamistyötä. Sosiaalityöntekijöillä on paljon valtaa, kun he arvioivat asiakkaittensa elämäntilanteita. Maahanmuuttaja ei välttämättä ymmärrä palvelujärjestelmän toimintaperiaatteita, he eivät välttämättä ymmärrä työntekijän käyttämiä termejä tai käyttämiä päätöksiä ja toimenpide perusteita. Helposti maahanmuuttaja voi kokea joutuvansa eriarvoiseen tilanteeseen, jossa hän on valta suhteessa heikommalla puolella.

Suurella syyllä sosiaalityössä tulisi toimia eettisesti oikein niin, että esitetään asiat selkeästi, ja jos on tarvetta, niin käytetään tulkin palveluja. Arvostavaa työtä tulisi tehdä maahanmuuttajien keskuudessa niin, että heillä olisi mahdollisuus saavuttaa yhdenvertaisen aseman. Sosiaalityössä tulisi olla ymmärrystä, vuorovaikutusta ja konkreettista tukea kun työskentelee maahanmuuttajien kanssa. *”Maahanmuuttajien sosiaalisten ongelmien taustatekijöitä tulisi sosiaalityössä tiedostaa ja tunnistaa kokonaisvaltaisesti”* (Alitolppa-Niitamo 2013, 155).

Kun arvioidaan maahanmuuttajan tilannetta, heidän kanssaan tulisi keskustella tilanteesta avoimesti. Kulttuuriset erot sekä yhtäläisyydet tulisi nostaa esille. Maahanmuuttajat ottavat avun vastaan, kun ollaan avoimia ja ihmisläheisiä. Kun lähtee keskustelemaan kulttuurisista eroista ja samanlaisuuksista edellytetään, että työntekijällä on joustava työote silloin voi syntyä luottamus ja dialogi. (Alitolppa-Niitamo 2013, 156.)

Onko mahdollista, että sosiaalityössä voisi käyttää kuvataideterapianmenetelmää yhtenä keinona auttaakseen maahanmuuttajia? Vuonna 2013 pidettiin Saksassa kolmannen psykoterapian, AEP (Association of European Psychiatrists) Euroopan Konferenssi aiheena kuvataideterapian hyödyt maahanmuuttajan kanssa. Artikkelissa todetaan, että kuvataideterapia vähentää verbaalipuheen tärkeyttä, ja näin ollen maahanmuuttajan ei tarvitse osata puhua uuden maan kieltä. Asiakas voi käyttää hänelle tuttuja symbooleja. Asiakkaan ei tarvitse ajatella asiakassuhteessa, että hänen symboliensa pitäisi adaptoida terapeutin kulttuuriin. Taiteen tekeminen luo turvalliset puitteet, joissa voidaan tutkia niin positiiviset kuin negatiiviset alueet maahanmuuttajan kulttuurista tai terapeutin kulttuurista. Kuvallisessa prosessissa voi tukea maahanmuuttajan identiteettiä varsinkin, jos on ristiriitaa maahanmuuttajan kulttuurin ja uuden kulttuurin välillä. Erityisesti ne asiak-

kaat, jotka ovat eri kulttuureista ja eivät ole tietoisia uuden maansa eri psykologisista hoidoista, voivat kokea kuvataideterapiaa turvallisena tapana ilmaista tunteitaan, jos vertaillaan sitä perinteisiin hoitomenetelmiin. (The Benefits of Art Therapy in the Immigration Field, 2003.)

Monikulttuurista sosiaalityössä kuvataideterapian hyödyntäminen antaa maahanmuuttajalle mahdollisuuden tarkastella omia voimavaroja, sitä missä on onnistunut ja missä on tehnyt tärkeitä ratkaisuja. Menneisyyttä tarkastellessa ei ole tarkoitus että pulmia nostetaan esiin tai niiden syitä etsitään vaan keskitytään siihen miten maahanmuuttaja on elämässään pääsyt eteenpäin.

5 TUTKIMUSPROSESSI

5.1 Tutkimusmenetelmä ja tutkimusasetelman kuvaus

Suomen kuvataideterapiayhdistyksen vuosien työ on nostanut esiin kuvataideterapian tärkeyden ja merkityksen nyky-yhteiskunnalle. (Leijala-Marttila 2011, 36–42.) Sosionomeille kuvataideterapianmenetelmä antaa työvälineen työhönsä, jolla tukea erilaisia asiakkaita hoidossa, kuntoutuksessa tai elämänkriiseissä. Kuvallinen työskentely auttaa asiakasta ilmaisemaan itseänsä, se on terapeutin – asiakkaan ja kuvan välinen suhde. Kuvallinen työskentelymuoto on uusi sosionomin toimintakentässä. Se vielä hakee omaa paikkaansa. Paljon on pohdittu kuvan merkitystä ja sen voimauttavaa arvoa asiakkaille. Kuvalla on voimauttava vaikutus, sillä se on läheisessä suhteessa ihmisen tunteisiin ja tarpeisiin. Kuvan avulla ihminen voi eheytyä ja löytää ratkaisuja tai se voi auttaa ymmärtämään asioita paremmin. (Hautala 2012, 10.) Sosionomi voi tarjota ennaltaehkäisevää tai kuntouttavaa toimintaa kuvataideterapianmenetelmän avulla.

Opinnäytetyössäni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusote. ”*Kvalitatiivinen aineisto tarkoittaa, että sitä analysoidaan laatuina ja ominaisuuksina. Sen kokoamisessa otetaan huomioon kolme näkökulmaa: ilmiön konteksti eli sisältöyhteys, ilmiön intentio eli tarkoitus sekä prosessi, jossa ilmiö esiintyy.*” (Anttila 2006, 175). Opinnäytetyössäni tarkastelen kuvataideterapian mahdollisia vaikutuksia maahanmuuttajanaisten saaman,

tukea antavan kuvatyöskentelyn avulla, joka mahdollisesti auttaisi heitä sopeutumaan uuteen maahansa sekä elinympäristöönsä paremmin. Myös ajatuksena on, että he löytäisivät omaa identiteettiään uudessa maassa ja pystyisivät sitä soveltamaan uuteen ympäristöönsä. Tärkeää on, että he pystyisivät pukemaan sanoiksi sekä sanoiksi sekä omia ajatuksiaan että tunteitaan. Tutkimuksen prosessiajattelusta Anttila ilmaisee seuraavasti: *”Prosessi merkitsee kehittymistä, muuttumista. Muutoksia on olosuhteissa, toimintatavoissa, oppimisessa, totumisessa asioihin, motivaatiossa jne.”* (Anttila 2006, 177). Tavoitteina tässä opinnäytetyöni ja taidepajojeni toteutuksissa ovat, että maahanmuuttajanaiset löytäisivät keinoja soveltaa omia ajatuksiaan, kokemuksiaan ja kulttuuriaan uuteen ympäristöönsä. Se, että he voisivat löytää omista kokemuksistaan kuvatyöskentelyn avulla heidän olemassa olevia voimavarojaan, mutta antaisivat äänen niille tunteille mitkä he mahdollisesti kokevat ja käyvät läpi.

Opinnäytetyön tarkoitus on tutkia kuvan voimannuttavaa merkitystä maahanmuuttajanaishuille. Tarkoitus on koota maahanmuuttajanaisten kokemukset kuvan tekemisestä, sen prosessista sekä tunteista. Kohderyhmässä on eri taustasta tulevia maahanmuuttajanaisia Suupohjan alueelta. Tutkimus on myös toimintatutkimus, joka toteutetaan taidepajana. Maahanmuuttajien kanssa käytetään kuvan tekemisen menetelmää eri materiaaleja käyttäen. Tarkastelen miten he kokevat kuvan tekemisen ja, mitä merkitystä kuvan tekemisellä on heille sekä sitä voimaantuvatko he kuvan terapeuttisen tekemisen avulla.

Tutkimusjoukko koostuu pienestä ryhmästä maahanmuuttajanaisia, jotka kävivät säännöllisesti Kansainvälisyyskeskuksessa Inkassa (International Center of Kauhajoki Region). Ryhmä koostui aluksi viidestä jäsenestä, mutta yksi jäi pois henkilökohtaisten syiden vuoksi. Ryhmä on suljettu ryhmä sen vuoksi, että ryhmädynamiikka voisi muodostua taidepajan aikana. Kaikki osallistujat ovat taustaltaan maahanmuuttajia, jotka ovat muuttaneet Suomeen viiden vuoden sisällä. He ovat nuoria naisia, toisilla on perhe ja toisilla ei. Yhdellä oli aikaisemmasta taidepajasta kokemusta ja muilla ei.

Taidepaja toteutettiin Kansainvälisyyskeskuksessa Inkassa huhtikuusta kesäkuun loppuun saakka. Tapaamiset olivat kerran viikossa sovittuun aikaan. Taidepajoja pidettiin kahdeksan kertaa ja haastattelin naisia taidepajan loputtua.

5.1.2 Laadullinen tutkimus, toimintatutkimus

Laadullisessa tutkimuksessa tulen tarkastelemaan fenomenologisen tutkimuksen näkökulmasta. *”Fenomenologia tutkimusmenetelmänä korostaa tutkijan omaa havaintojen tekoa, jolloin tilanne, tutkittava ilmiö, avautuu tutkijalle aitona, ennakkoluulottomana, rikkaana ja monimuotoisena. Avainsana on tutkijan oma kokemus.”* (Anttila 2006, 329). Opinnäytetyölläni on tavoitteena luoda uusia katsauksia ja näkökulmia maahanmuuttajan kokemuksiin, tunteisiin ja ajatuksiin. Tavoitteena on antaa maahanmuuttajanaisille mahdollisuus löytää itsensä ja tutustua tunteisiinsa käyttäen kuvataideterapian menetelmää. Opinnäytetyössäni tutkin maahanmuuttajanaisten kokemuksia kuvatyöskentelystä ja heidän tunteistaan. Tuon myös omia kokemuksia kuvatyöskentelystä maahanmuuttajanaisten kanssa. Pysin muodostamaan ymmärryksen heidän kokemustensa kautta. Pysin olemaan avoin ja jättämään sivuun omat maahanmuuttokokemukseni, että tutkimus olisi mahdollisimman avoin. (Anttila 2006, 305–308).

Laadullisessa tutkimuksessa tulen haastattelemaan kunkin taidepajaan osallistuneista. Kysymykset olen laatinut miettien mitä haluaisin tietää. Äänitän haastattelut niin, että voin tarkentaa haastattelijan vastaukset kunkin kysymyksen kohdalla. Käytän haastattelussa myös Kauhajoen kansainvälisyyskeskuksen tulkinkin toimivan henkilön tulkkipalvelua. Tulkin apu on erittäin tärkeä siksi, että saisin mahdollisimman selkeän vastauksen kysymyksiini. Myös teen lyhyen kyselyn (kolme kysymystä), joka taidepajan jälkeen. Tässä kyselyssä käytän asteikkoa yhdestä kymmeneen, jossa apuna on hymynaamakuvasto. Tutkimukseeni liitän omia kirjauksiani taidepajojen toiminnasta, joissa tuon omia tuntemuksia esille taidepajan toiminnasta.

”Ihmisten luomat systeemit ovat yleensä toiminnallisia eli niihin sisältyy tietoista tavoitteellista toimintaa ja henkilöitä, jotka tavoitteisiin pyrkivät.” (Anttila 2006, 439.) Ihmiskunta on hyvinkin toiminnallinen. Ihmiset käyttävät ajattelua, käsiään sekä muita kehon osia. Ihminen haluaa omalla toiminnallaan muuttaa ihmiskuntaa parempaan suuntaan. Hän haluaa vaikuttaa ympäristöönsä ja kehittää sitä. Myös tässäkin toiminnallisessa tutkimuksessa on pyrkimys informoida ja myös muuttaa lukijan ajattelu ja ymmärrystä kuvan käytön merkityksestä ja vaikutuksista maahanmuuttajien työpajatyöskentelyssä.

Tämä tutkimuksen aineisto kerätään havainnoimalla ja observoimalla ryhmän toimintaa. *”Haastattelu määritellään tutkijan ja vastaajan (informantin) väliseksi keskusteluksi*

(Maykut & Morehouse 1994, 80) tai yhteistoiminnaksi kahden sellaisen osallistujan välillä, joilla on eri(lainen) rooli.” (Anttila 2006, 196.) Kun haastatellaan maahanmuuttajanaisia, jotka osallistuivat taidepajaan, tarvittiin tulkki. Tämä informantin ja tutkijan välinen haastattelu nojautui jonkin verran kolmanteen henkilöön. Kun haastattelee, niin voi esiintyä haasteita. Kun maahanmuuttajaa haastatellaan, tulee mahdollisesti ymmärtämis- ja kielellisiä kommunikaatiovaikeuksia. Tässä täytyy ottaa huomioon mitä kieltä maahanmuuttaja puhuu, kun tulkitsee haastatteluja sekä haastateltavien mielipiteitä (Anttila 2006, 200). Ymmärtävätkö he mitä haastattelija kyselee. ”Laadullisen tutkimuksen ideana on tulkita ja luoda selitysmalli tutkittavalle ilmiölle.” (Anttila 2006, 276.) Kun tulkitaan haastatteluja ja mielipidekyselyjä pyrimme analysoimaan tässä tapauksessa osallistujien ajatuksia taidepaja menetelmästä. ”Analyysin tekeminen tarvitaan analysoitava kohde ja siinä olevia analysoitavia yksiköitä. Ne voivat olla ajatuksellisia kokonaisuuksia, esimerkiksi sanoja, lauseita ja muita laajempia ymmärtämiskokonaisuuksia.” (Anttila 2006, 229.) Tavoitteena on tutkia kuvat ryhmänä sekä kirjata henkilöiden omia tulkintoja omista kuvista.

5.1.3 Kysely, mielipidemittaus

Tämän opinnäytetyön kvalitatiivisen tutkimusaineiston keruu tapahtuu kyselyn ja mielipidemittauksen avulla. Tarkoitus ei ole saada määrällisesti paljon henkilöitä vastaamaan kyselyyn vaan koota yksityiskohtaista tosiasioihin liittyvää tietoa eli naisten kokemuksia ja heidän niille antamiaan merkityksiä. Tämän tutkimuksen avulla saadaan tietoa olemassa olevista kokemuksista kuvan käytöstä maahanmuuttajanaistenryhmän keskuudessa. Tämä tutkimus on laadullinen sen kohteen takia. ”Laadullinen, kvalitatiivinen aineisto tarkoittaa, että sitä analysoidaan laatuina ja ominaisuuksina.” (Anttila 2006, 175.) Kyselyssä on pyritty käyttämään avoimia kysymyksiä selkokielellä niin, että maahanmuuttaja myös ymmärtää näitä kysymyksiä. Mielipidekysely on täytetty joka käynnin jälkeen kaavakkeelle, jossa on käytetty merkitsemällä janalle nollasta kymmeneen, sekä kuvasymbolit hymynaama, puolella välissä, että surullinen naama auttaakseen heitä kuvaamaan sen hetkistä tunnetta taidepajan jälkeen. Nämä kyselyt täytettiin nimettömänä, että ryhmän jäsenet saivat kokea vapautta vastaamisessa. Näitä kysymyksiä piti käydä suullisesti läpi ensimmäisellä kerralla niin, että tiesin heidän ymmärtävän

mitä kysellään. Tässäkin käytin tulkin apua, jos tuntui siltä, että naiset eivät ymmärtäneet mitä kyselyssä kysellään.

Mielipidekyselyllä tavoitteena oli käyttää kuvailevaa menetelmää saadakseni mahdollisimman reaalin deskriptio mitä kukin osallistuja koki kuvamenetelmän käytöstä sillä hetkellä. *”Kuvaileva menetelmä, deskriptio, ei välttämättä ole ainoastaan laadullinen. Siinä voidaan hyvin yhdistellä sekä numerotietoa että esimerkiksi sanallista tai audiovisuaalista kuvaamista.”* *”Kuvaileville tutkimusmenetelmille ovat luonteenomaisia seuraavat piirteet: Ne kuvailevat tilanteita, tapahtumia ja ilmiöitä.”* (Anttila 2006, 285).

Kyselyssä käytettiin kolmea kysymystä ja ne olivat joka työpajakerralla samat.

Tutkimuskysymykset olivat;

- 1) Miltä sinusta tuntuu tehdä kuvaa tänään?
- 2) Auttoiko kuvan tekeminen sinua tänään?
- 3) Saitko kuvan avulla tänään voimaa?

Kahdeksan kerran mielipidemittauksesta päätin ottaa kunkin kysymyksen kohdalta niiden keskinäisen keskiarvon. Keskiarvoa laskin niin, että naisten antamat pisteet yhdestä kymmeneen laskin yhteen ja jaon kahdeksalla. Tämän avulla pyrin selvittämään miltä heistä tuntui siinä päivänä tehdä kuvaa. Mielipidemittauksen keskiarvot osoittavat, että kuvan tekeminen auttoi sillä hetkellä naisia ja he kokivat saavansa taidepajasta voimaa. Mielipidemittauskyselyn keskiarvo kysymykselle: miltä sinusta tuntuu tehdä kuvaa tänään, oli 8,7 %. Kysymykselle kaksi: auttoiko kuvan tekeminen sinua tänään, oli 8,5 %. Sekä kysymykselle kolmelle: saitko kuvan avulla tänään voimaa, oli 8.8 %. Kyselyyn vaikutti myös se, että kaikki eivät päässeet joka kerta paikalle, joten tämä myös vaikutti keskiarvoon.

Taidepajojen mielipidekyselyjen keskiarvojen perusteella voi päätellä, että pääsääntöisesti maahanmuuttajanaiset kokivat saavuttavansa voimaanuttavaa voimaa kuvan tekemisen avulla. Kuitenkin kun katsomme kysymyksiä yksi ja kaksi voimme päätellä, että maahanmuuttajanaiset olivat halukkaita kuvan tekemiselle sekä kokivat sen prosessin tekemisen auttavan heitä. Välillä kuvan prosessin alkuun pääsemisessä oli joillakin henkilöillä haastetta. Elämäntilanteet saattoivat muuttua taidepajojen aikana. Tai joillakin oli muuten huono päivä. Tämä tuli esille omista kirjoittamista muistiinpanoista. Jotkut

saattoivat sanoa heti saapuessaan taidepajaan, että heillä oli huono päivä esimerkiksi töissä.

Näillä kysymyksillä oli tarkoitus saada ryhmän ääni esille taidepajan päätyttyä. Tutkimuksessani halusin saada esiin heidän sen hetkisiä tunteita kuvan tekemisestä ja käsitte-lystä.

5.1.4 Haastattelut

Tämän opinnäytetyön haastatteluosion tein, kun taidepajat olivat loppuneet. Kukin ryhmäläinen tuli vuorollaan haastateltavaksi. Kirjasin, mutta myös äänitin keskustelun. Äänitän haastattelun, kun se on helpompi näille maahanmuuttajille, jotka eivät vielä osaa lukea tai kirjoittaa suomen kieltä. Äänittäminen oli tärkeä, että sain palata ja tarkentaa haastattelevan vastauksia. Jotta ne olisivat mahdollisimman tarkkoja vastauksia, kirjasin niitä opinnäytetyöhöni sekä osittain litteroin, kun saattoi tulla sama vastaus toistamiseen samassa kysymyksessä. Haastattelukysymyksillä halusin saada maahanmuuttajannaisten näkökulmaa kuvan käyttöön maahanmuuttajien keskuudessa. Samalla halusin tunnistaa mitä asioita voisi mahdollisesti parantaa, jos oli parannettava ja mitkä ongelmakohtat mahdollisesti ovat sekä mitkä ovat hyvät käytänteet.

Maahanmuuttajanaisisilla oli paljon hyviä asioita, jotka he toivat esille haastattelussa. Ensimmäisellä kysymyksellä halusin selvittää, mikä on heidän lähtökohtansa ja suhteensa kuvan tekemiseen. Tässä heidän kommenttinsa:

Millä tavoin kuvataideterapia kiinnosti sinua?

Osallistuja 1 ”Ensin halusin tavat uusia ihmisiä. Toisella kerralla ajattelin, että ensimmäinen kerta oli tosi hyvä. Joo, minä ajattelen sama ihmiset myös tulee.”

Osallistuja 2 ”Ensin minä ajattelin kyllä se on tai pakko olla paikalla. Tot- takai halusin osallistuakin, ei tarvi ajatella muita vain minua. Se oli ja totta kai minä tykkään maalaamisesta ja piirtämisestä, vaikka mä en osaa.”

Osallistuja 3 ”Minä pidän piirrän se minun uusi, en tiedä talent tai harrastus.

Se on minun elämässä seuraava sivu tai toinen sivu.”

Osallistuja 4 ”XXXX ask me tell me art group.”

Toinen kysymys oli kävitkö ryhmässä joka kerta? Vastaukset olivat kyllä mutta, joi-takin kertoja jäi muutamalla osallistujalla väliin, kun heillä oli esteenä työ tai olivat käymässä kotimaassa.

Miten sinä koit kuvan tekemisen?

Osallistuja 1 ” Kyllä” Millä tavoin se auttoi? ”Joskus allapäin ja ylöspäin joskus välivaihetta.” Auttoiko kuva, jos olit allapäin, niin nostiko se mieltä? ”Ei aina.”

Osallistuja 2 ” Vaikea. Kun oli se ensimmäinen taidepaja syksyllä, se oli helppo, kun sä annoit sen aiheen/teeman, se auttoi paljon.” Vaikka teemat olivat vaikeita? ” Jo oli vaikeita kuitenkin siltikin se auttoi. Mut, nyt kun ei ole ollut mitään teemaa, se ensimmäinen kerta oli tosi tosi vaikea ja en mä tiennyt mitä voin piirtää tai mitä mä ajattelen. Ja sen jälkeen olin sellain miten sen sanois ”tricky” kun mä ajattelen etukäteen kotona tai aamupäivällä mitä mä sitten haluan piirtää. Mutta, kyllä se oli ihan hyvä, koska vähän lensi muualle.”

Osallistuja 3 ”En tiedä minä piirrän mitä luulen pois päästä ja mitä tarvi piirrä sama en tiedä. Yksi kerta mitä minä piirrän balle-riina se minä työssä puutarha ja mitä minä tähän tarvitse piirtää uusi idea.”

Osallistuja 4 ”I feel first time was good because I feel good to do picture. I get one my picture on my mind. The second time I was not

feeling good. I don't know why or didn't know what to draw."

Auttoiko kuvan tekeminen sinua?

Osallistuja 1 "Ensin minä ajatella että ei, mutta kun me puhuimme "ahaa", mutta nyt on ensin ei, kun minä piirtää, koska minä ajattelin tämä ja ei piirtää ja sitten nyt aina ymmärrän."

Osallistuja 2 "Jo, kyllä totta kai auttoi. Tulee selkeämpi, tulee ajatukset selvästi nousee tai nousseet ajatukset selvästi. Kyllä, se auttoi koska kun mä kerroin sinulle kun oli vaikea tilanne ja vieläkin on kuitenkin tuli paljon muutoksia ja myös ei vain työssä myös kotona ja vähän vaikeita tilanteita ja huonoja tilanteita. Enkä minä mitä minä vain käsitellä ja kun mä piirsin ja sen jälkeen kun me keskustelimme yleensä se auttoi niin, että mä voin jättää pois tai nousi ratkaisu, mutta ihan hyvä kyllä oli."

Osallistuja 3 "En tiedä, minulla jo kaikki apua. Minä pidän milloin minä aina työ, uusi, vanha paljon jooga, piirrän, kurssi, ihmisiä tarvitse minu aina. Milloin ihmisiä halua minun minä samalla haluan mennä paljon ihmisiä."

Osallistuja 4 "Yes, they did."

Mitä merkitystä kuvan tekemisellä oli sinulle?

Osallistuja 1 "Ensi taidepaja antoi minulle kumppani, toinen taidepaja ei ole vähän ihmisiä oli aika minulle ja en ajattele mitä hän ajattelee tai hän haluaa. Minä ajattelen aina minun."

Osallistuja 2 "Paljon merkitystä. Tulee selkeämpi, tulee ajatukset selvästi, nousee tai nousseet ajatukset selvästi ja kyllä se auttoi koska kun mä kerroin sinulle kun oli vaikea tilanne ja vieläkin on

kuitenkin tuli paljon muutoksia ja myös ei vain työssä myös kotona ja vähän vaikeita tilanteita ja huonoja tilanteita. Kun mä piirsin ja sen jälkeen kun me keskustelimme yleensä se auttoi niin, että mä voin jättää pois tai nousi ratkaisu mutta, ihan hyvä kyllä.”

Osallistuja 3 *” En tiedä minulla jo kaikki apua minä pidän milloin minä aina työ, uusi vanha ei paljon jooga, piirrän, kurssi ihmis.”*

Osallistuja 4 *”To help me with ideas to have my own ideas. About myself my personality. Get to know myself more.”*

Kyselin osallistujilta mitä kuvataideterapia antoi sinulle? Suurin osa vastasi kuvataideterapia antoi paljon. Yksi ryhmän jäsen vastasi seuraavasti:

” Ratkaisuja ja kyllä myös voimaa tekemiseen tai voimaa siihen ratkaisuun löytämiseen.”

Seuraavaksi kyselin osallistujilta **vastasiko kuvataideterapiaryhmän toiminta sinun odotuksia?** Kaikki vastasivat kyllä. **Kun kyselin osallistujilta saiko voimaa tai oivalluksia kuvataideterapian kautta?** Kaikki osallistujat vastasivat kyllä. Kaikki vastasivat kyllä, **kun kyselin auttoiko kuvataideterapia sinua näkemään asioita eri tavalla?** Yksi kertoi seuraavasti: *”Unohdin kaikki ongelmat, ne meni pois.”* Halusin myös tietää maahanmuuttajanaisten näkökulmasta, että **olisiko**

kuvataideterapiasta hyötyä muille maahanmuuttajille? Kaikki sanoivat, että ehdottomasti olisi hyötyä kaikille maahanmuuttajille. Yksi ryhmän jäsen oli eri mieltä ja vastasi, että ei. Tässä taas on tulkinnan vara, jota itse tulkitsen. Ajattelen, että tämä henkilö tarkoitti kyllä, mutta ei välttämättä ymmärtänyt täysin mitä kyselin.

Haastattelussa oli myös sellainen kysymys, **mitä haluaisit muuttaa prosessissa?** Yksi osallistujista sanoi:

”En tiedä, tiedätkö sä, on pieni maahanmuuttaja väki ja kaikki tuntee toisiaan yleensä kaikki ja joskus, jos on joku ryhmässä joka ei tykkää toisesta tai ei halua kertoa hän vähän mieltii mitä saa kertoa tai voi kertoa. Jos hän kertoo jotain asiaa, ei se pitäisi mennä ulos, mutta kuitenkin mun mielestäni luottamus on fifty fifty.”

Viimeinen kysymys tuleeko mieleesi jotain muuta mitä haluaisit kertoa? Kaksi osallistujaa halusi jakaa omia ajatuksiaan. Esimerkiksi yksi osallistuja kyseli miten voisi

huomioida sellaisen henkilön, jos tällä henkilöllä on toisen henkilön kanssa erimielisyyttä. Tämän osallistujan ajatukset tuon esille loppupohdinnassa. Toinen osallistuja oli toivonut, että taidepajojen aikana soisi hiljaa rentouttava musiikki taustalla. Muille ei tullut mitään uutta lisättävää mieleen.

”Ryhmän kokonaisuus muodostuu sen jäsenten keskinäisistä suhteista, mutta kokonaisuus myös vaikuttaa omilla, kollektiivin lainalaisuuksilla yksittäiseen jäseneen ja jäsenten välisiin suhteisiin.” (Girard 2009, 87.)

Ihmisinä olemme kaikki yksilöitä ja meidän kokema historia vaikuttaa meidän ajatusmaailmaan niin, että reagoimme eritavalla erinäisiin asioihin tai ihmisiin. Luottamus on äärimmäisen tärkeä asia ihmiselle. Se luo turvallisen tunteen siitä, että voin luottaa toiseen ihmiseen. Jos menettää luottamuksen toiseen sitä on vaikea saada korjattua, sillä tunteet ja kokemukset vaikuttavat asenteisiin ja ajattelutapoihin. Kun muuttaa uuteen maahan, pakostakin täytyy luottaa ihmisiin ja yrittää luottaa heihin. Toisen ihmisen luottamuksen pettäminen tekee suurta hallaa, joka vaikuttaa elämän loppuun saakka. Se myös vaikuttaa kenen kanssa olemme ystäviä ja kenen kanssa vähemmän hyvissä väleissä: voidaanko olla yleensä edes samassa huoneessa.

Monesti maahanmuuttaja luottaa toiseen maahanmuuttajaan juuri sen vuoksi, koska he ovat molemmat muuttaneet uuteen maahan. He jakavat kokemuksiansa ja tunteitansa, mutta voi olla, että heidän kemiat eivät sovi yhteen laisinkaan. Tässä nousi yksi ydinongelma, kun pitää maahanmuuttajille kuvataideterapiaa. Maaseudulla on pieni maahanmuuttajaväestö määrältään pienellä alueella, kun vertailee kaupunkiin maahanmuuttajamääriin. Kun kaikki tuntee toisensa, niin mahdollisesti tiedetään liikaakin toisesta ja se johtaa juoruamiseen, joka loukkaa toista. Voi olla, että muutenkin kaksi henkilöä ei tule toimeen keskenään. Jos näin on, että kaksi ihmistä ei sovi samaan huoneeseen, niin heidän on vaikea jakaa yleisellä tasolla henkilökohtaisia kokemuksiaan ja ajatuksia. Luottamus on äärimmäisen tärkeä ryhmädynamiikalle. Salassapitovelvollisuus on tärkeä ottaa esille, kun aloittaa ryhmän vetämisen ja tähän voisi olla syytä palata, varsinkin, jos näkee että, joku ei uskalla puhua omia ajatuksia. Tässä vaaditaan terapeutilta herkäät tuntosarvet ilmapiiriin tunnistamiseen ja sen luomiseen. Palaan tähän vielä johtopäätöksissä.

Haastatteluissa tuli ilmi joidenkin osallistujien kautta, että hiljaisuutta olisi kaivattu työskentelyn aikana. Tämä olikin haaste, kun ryhmässä oli osallistujia, jotka olivat tuttuja ja monesti syntyi puheen solinaa työskentely aikana. Toiseksi jotkut toivat esille, että he olisivat kaivanneet vähän musiikkia sekä enemmän tilaa työskennellä. Musiikki olisi auttanut heitä keskittymään. Tilan suhteen ei ollut paljon vaikuttamisen mahdollisuutta, mutta toiset kokivat, että viereinen kaveri oli liian lähellä. Se häiritsi kuvan tekemistä.

5.1.5 Omia kokemuksia ryhmän vetämisestä

Kun lähdin vetämään kuvataideterapiaa maahanmuuttajanaishille jo edellisen vuoden syksyllä, en olisi ikinä voinut kuvitella, mikä merkitys kuvalla voi olla maahanmuuttajanaishille. Kuva on oma kieli, joka voi avata erinäisiä tunnemaailman lukkoja mitä maahanmuuttaja pitää sisällänsä. Syksyn kokemus oli kipinä keväällä pidettävään ryhmäkuvataideterapiaan ja sen tutkimukseen. Ryhmän jäsenet tapasivat kahdeksan kertaa. He olivat vapaita ja vapautuneita keskenään. He löysivät itsestä sellaisia asioita, joita he jäivät miettimään.

Lähdin aina vetämään ryhmää niin, että istuttiin piirissä ja kukin sai jakaa mitä mielessä oli. Tämän jälkeen naiset saivat valita materiaalit, joilla halusi työskennellä. Yleensä he työskentelivät samoilla materiaaleilla eli käytössä oli vesivärit, maalit sekä tussit tai värikynät. Kerroin prosessin lopussa, lähellä ryhmän päättymisaikaa kuinka paljon aikaa on jäljellä. Tämä oli toisille, joilla oli kielen kanssa vielä haastetta, vaikea ymmärtää. Kirjoitinkin ”olisiko hyvä, että ottaisin kuvia selkeyttääkseen toimintatavat.” Kuitenkin kun oli tulkki paikalla, niin siitä oli suuri apu. Kun kokoonnuttiin ryhmään kertomaan kuvasta, haasteena oli kieli. Tällöin turvauduttiin englanninkieleen, tulkkiin tai tietokoneen käännösohjelmaan. Kuitenkin naiset olivat avoimia kertomaan tuntemuksistaan ja huomasin, että he tukivat toinen toisiaan. Minun tehtävä oli kannatella ja tehdä avoimia kysymyksiä kuten, ”onko ballerinalla joku merkitys sinulle?” Ryhmän jäsenet yleensä tekivät toisilleen kysymykset ja syntyi mielestäni hyvä ryhmädynamiikka.

Missä koin, että tarvitsen enemmän rohkeutta, oli puuttua siihen puheen solinaan, joka syntyi tuttujen kesken. Puhe oli häirinnyt myös muita ryhmäläisiä, joka tuli esille haas-

tattelussa. Opin myös heidän kuvien kautta paljon ja sain nähdä heidän omaa avautumista sisimpään tutkisteluun, kuten seuraavan osioin kuvat tuovat ilmi.

Ryhmäkuvataideterapian vetämisessä on aina omat haasteensa, vaikka ei olisi mitään erityisempää. Haasteet voivat olla ihmisen mielentila, ihmisten väliset suhteet, ryhmän muodostus, tila, luottamus, aika, terapeutin ja osallistujien välinen suhde, kieli jne. Kaikki vaikuttavat toisiinsa ja se vaatii terapeutilta oivaltamista ja johdonmukaisuutta saadakseen kaikki elementit toimimaan niin, että kukin osallistuja voisi hyötyä kuvataideterapiasta. Lisää haastetta tuo se, kun on itsekin maahanmuuttajia. On moninaisia asioita, joita täytyy katsella vähän eri näkövinkkelistä. Ensiksi tulee kysymykseen kieli. Onko parempi pitää ryhmäkuvataideterapia niin, että se on avoin ryhmä ja taidepainotteen vai pitää tiukat terapian rajat ja perustaa suljettu ryhmä. ("open studio" -tyylistä vai "closed"). Pitää ottaa huomioon kunkin osallistujan kulttuuri, joka vaikuttaa siihen miten he toimivat ryhmässä. Asuvatko osallistujat yksin vai onko heillä perhe, jota tulisi huomioida. Pääsevätkö he kuinka kulkemaan kuvataideterapiaryhmään ja onko tapamis aika hyvä.

Minulle ryhmän vetäminen oli hyvin luontevaa, koska takana oli suoritettut ryhmäkuvataideterapiaharjoittelun jaksot. Koen olevani luonteva maahanmuuttajien kanssa ja tavallaan osa heidän maailmaansa oman maahanmuuttotaustani vuoksi.

5.2 Tutkimuksen toimintaosion kuvaus

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus oli jännittävä, kun ei tiennyt mitä kukin osallistuja saa kuvallisesta terapeuttisesta toiminnasta. Ohjaajana toivoo aina, että siitä jää osallistujalle siemen itämään. Kuvataideterapia on yksilön kuvan tekemisen prosessi. Ja se, että yksilö pääsee flow-tilaan, vaatii aikaa sekä rohkeutta antaa luovan sisäisen tilan keskustelemaan tekijän kanssa kuvan muodossa. Tähän tilaan pääseminen ei välttämättä ole helppoa, kun osallistujat tulevat eri maista ja heillä on eri taustat sekä kulttuurit. Toinen kulttuuri voi olla hyvin pidättyväinen, kun taas toisessa kulttuurissa näytetään tunteet vapaasti. Toki ihmisten oma luonne myös vaikuttaa siihen miten he toimivat ryhmässä. Ihminen voi olla ulospäin suuntautunut tai omiin oloihin mieluummin vetäytyvä. Se että

flow-tila voi syntyä, ihmisen on hyvä löytää joku harrastus, jossa voi antautua luovaan prosessiin.

”Flow-kokemuksen ydin on siinä, että ihminen oppii kontrolloimaan omaa sisäistä elämänsä ja sijoittaa psyykkistä energiaansa tietoisesti itselleen arvokkaaseen toimintaan.” (Uusikylä 2012, 128.)

Tämä näkyy tässä kuvataideterapiaryhmässä. Ryhmään osallistui kaksi unkarilaista, yksi ukrainalainen ja yksi thaimaalainen. Alun perin ryhmässä oli vielä kolmas unkarilainen mutta, jäi hän pois henkilökohtaisista syistä. Näiden naisten ikä sijoittuu kahdenkymmenen ja kolmenkymmenen vuoden välille. He ovat asuneet Suomessa vuodesta kahdeksaan vuoteen. Ensimmäisestä kokoontumiskerrasta lähtien oli kahvi- tai teetarjoilu, joka auttoi naisia rentoutumaan. Kahvia ja teetä juotiin pitkin prosessin tekoa. Kuitenkin kun tavattiin joka viikko huomasin, että nämä juomisseremoniat eivät olleetkaan niin tärkeää ja ne jäivät toisilta osallistujilta pois.

Ryhmä kokoontui Kauhajoen Kansainvälisyyskeskuksessa Inkassa (International Center of Kauhajoki Region). Se oli suhteellisen pieni tila, mutta mahduimme sinne kuitenkin. Meidän piti vähän järjestellä paikkoja ja kantaa viereisestä kanttiinista pöytiä ja tuolia. Naiset olivat suuri apua tässä ja muutenkin hyvin avuliaita. Pöytien siirtämisessä jo syntyi yhteishenkeä, sillä siinä jo saatettiin vaihtaa vähän kuulumisia.

Ryhmä otti tuolit ja istuttiin ympyrämuotoiseen ryhmään ja kuultiin kunkin kuulumisia, jos halusi jakaa jotain. Keskusteltiin kuinka paljon aikaa on kuvan tekemiseen sekä kuvan jakamiseen. Tässäkin huomasin, että mitä enemmän olimme tavanneet, sitä enemmän he olivat valmiita tekemään kuvaa ja odottivat sitä innolla. Ihmisillä on aina oma tapaa toimia ryhmässä kuin yksinkin. Nämä toimintamallit antoivat turvaa sekä struktuuria. Tein havainnon, että ennen taidepajan aloittamista kukin osallistuja haki kerta toisensa jälkeen saman paikan huoneesta, vaikka oltiinkin lähekkäin toisiaan. Unkarilaiset istuivat vierrekäin, Thaimaalainen meni usein pienen pyöreän pöydän äärelle työskentelemään ja Ukrainalainen halusi työskennellä yksin. Useammalla oli vaikeuksia päästä alkuun, kun ei oikein tiennyt mitä piirtäisi. Tällöin annoin neuvon sulkea silmät ja olla hetken rauhassa keskittyä omaan sisimpäänsä. Loppuvaiheessa istuimme vielä ja keskustelimme kuvan tekemisestä ja miten sitä voi antaa itselle vapauden niin, että antaa kynän tai siveltimen vapaasti kulkea eikä yritä tehdä vain tekemisen takia.

Kuvan tekemisen vaiheessa kukin valitsi aluksi itselle tuttuja välineitä kuten, värikynät, tussit ja pullovärnit. Nämä pysyivät samoina koko taidepajanjakson aikana, jotkut halusivat kokeilla ja astuivat oman ”comfort zone” ulkopuolelle. Naiset oikein uppoutuivat kuvan maailmaan niin, että joskus tuntui, että aika loppui kesken, vaikka toimintaan oli varattu riittävästi aikaa. Kuvan jakamisen vaiheena kokoonnuttiin piiriin ja istuimme rauhassa odottaessa kuka haluaisi ensin aloittaa. Joskus katseltiin kuvaa ja toiset saattoi jo antaa vähän kommentteja esimerkiksi ”kaunis kuva” tai ”mitä ajattelit, kun piirsit tällaisen kuvan”.

Suurin haaste näille naisille oli Suomen kielen puhuminen. Aina ei löytynyt sanoja ja ne saattoivat tulla omalla äidinkielellä, mutta lopuksi löydettiin yhdessä sanat kuvailla omia ajatuksia. Tässä ryhmä tuki toinen toistaan ja rohkaisi toisiaan puhumaan suomea. Vaikka tämä oli välillä tuskallista, ryhmän jäsenillä oli myös kovaa yritystä käyttää Suomen kieltä. Toiset yrittivät pitää kyneleet sisällä ja toiset eivät pystyneet pitämään niitä sisällään. Siinäkin ryhmä kannatteli toinen toista rohkaistakseen näyttämään tunteitaan omalla tavalla. Vaikka kerroin osallistujille, että jos ei tunnu siltä, niin on lupa myös olla näyttämättä omaa kuvaa. Kuitenkin he halusivat ryhmän kanssa jakaa oman kuvan ja ajatuksia. Se on avautumista ja itsensä paljastamista määrättyyn pisteeseen saakka.

Samalla kun ryhmässä jaettiin omaa kuvaa ja ajatuksia, he myös lähtivät tutkistelemaan omia ajatuksia, jossa pohditaan omaa elämää ja omia valintoja sekä tulevaisuutta ja haaveita. Nämä pohdiskelut saattoivat jatkua vielä kotona ja seuraavalla tapaamiskerralla.

Oli hienoa nähdä miten flow-tila oli toisille todella syvä, vahva prosessi. Heidän tyylitöskennellä oli syvällistä ja pohdiskelevaa. Vaikka suurin osa osallistujista tuli eri kulttuuritaustoista, heillä kaikilla oli samankaltaisia kysymyksiä tulevaisuudesta ja elämästään Suomessa. Heidän kuvansa kertovat paljon katsojalle, jotka tässä näemme.

Kuva 7 ” Olen kuin kukka: kauniit värit”

Tekijä (Kuva 7) on joutunut käymään läpi kielen kanssa kovia haasteita. Hän koki olevansa kukka, jolle puhkeaa hiljalleen kauniita kukkia uudessa maassa, vaikka on moninaisia haasteita. Hän sanoi ajattelevansa asioista positiivisesti.

Tekijä pohtii tulevaisuutta ja menneisyyttä sekä mistä hän nauttii tällä hetkellä (Kuva 9).
Ne asiat, joista hän nauttii, niistä hän koki saavansa myös voimaa.

Kuva 10 ”Oma koti”

Tekijän kuva unelmasta (Kuva 10): hän kovasti unelmoi omasta talosta ja autosta sekä luonnosta hänen ympärillä. Tähän liittyi myös unelma omasta perheestä.

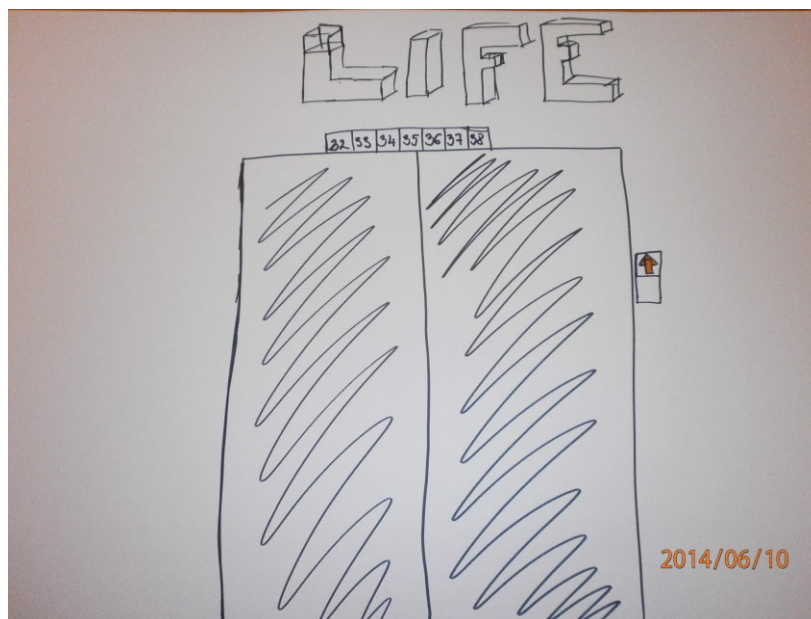
Kuva 11 Turvallinen paikka

Tekijä kuvaa tässä turvapaikkaa (Kuva 11). Vaikka sataisi ja on myrskyä, ympärillä on myös turvapaikka.

Kuva 12 ”Pyörteissä”

Kuva kertoo kuinka paljon ihmiset ovat oravanpyörässä (Kuva 12), jossa tavoitellaan rahaa ja menestystä. Hän pohtii, että ei se kaikki ole tarpeellista, kun on vain onnellinen.

Kuva 13 ”Elämä”

Tämän kerran kuvan tekijä kertoi kuinka elämä on täynnä nousuja ja laskuja (Kuva 13). Niin kuin hississä mennään ylöspäin ja alaspäin niin samoin tapahtuu elämässä. Se on vain näin. Tunteita nousi niistä muutoksista, jotka piti hyväksyä vain, vaikka mieli ei oikein tahtonut.

Ryhmän lopetusvaiheessa kaikki täyttivät mielipidekyselyn, joka selitettiin suullisesti niin, että he vielä ymmärtävät mitä siinä kysytään. Tämän jälkeen sovittiin seuraava tapaaminen ja varmistettiin, että kaikki pääsisivät tulemaan. Ryhmän jäsenet auttoivat siivoamisessa ja järjestämisessä sekä kantamaan pöydät ja tuolit takaisin sinne mistä niitä haettiin.

5.2.1 Opinnäytetyön tekoprosessi

Tämä opinnäytetyön prosessi lähti aiheen valinnasta, joka sopii kirjoittajan ajatusmaailmaan. Lähtökohtana oli omat kokemukset maahanmuutosta ja niiden peilaaminen ryhmässä olevien maahanmuuttajien kokemuksiin. Opinnäytetyön tekeminen vei kirjoittajan takaisin niihin tunteisiin, jotka ovat jääneet ajan myötä syrjään. Kaikkein tärkeintä tässä opinnäytetyössä ovat maahanmuuttajanaiset ja kuvataideterapia. Kuvataideterapian kautta tuettiin maahanmuuttajanaisten voimaantumista, oman identiteetin löytämistä, uuden kielen käytön rohkaisua, kotoutumista sekä omien unelmiensa löytämistä. Kaikki

nämä kohdat ovat toisiinsa kytköksissä, vaikuttaen maahanmuuttajanaisten hyvinvointiin kokonaisuudessaan. Ihminen on kokonaisuus eikä siitä voi ottaa pieniä palasia sieltä ja täältä.

Opinnäytetyön aiheen valinnassa alkoi tie, jossa ei edes kirjoittaja tiennyt sen lopputuloksesta. Ensin valitsin kohteen ja paikan sitten suunnitelman. Kun kirjoitin suunnitelman ajattelin, että se oli hyvin paketissa. Mutta huomasin, että se oli vasta alku monivaiheisen ratkomisen prosessissa, sillä lopputulos oli aivan erilainen kuin aluksi olin ajatellut. Aiheesta olisi tullut tosi laaja ja vaikeus oli sen rajaamisessa. Kun lähtee kirjoittamaan opinnäytetyötä, aiheen täytyy kiinnostaa. Kirjoittaminen on pohdiskelua ja miettimistä sekä jatkuvaa aiheen rajaamista. Tässä opinnäytetyössäni haaste oli siinä, että ei ollut aiempaa tutkimusta löydettävissä, joka liittyisi maahanmuuttajanaisiin ja kuvataideterapiaan. Pakolaisten ja eri heimojen kesken tehtyjä tutkimuksia kyllä löytyi. Siis työperäisten maahanmuuttajanaisten kanssa tehtävästä kuvataideterapiasta ei ole löydettävissä vertailumateriaalia.

Kun olin valinnut aiheen, niin alkoi tutkimuksen toiminnallisen osuuden suunnittelu. Täytyi miettiä, ketkä ottaa mukaan, toiminnan aika, paikka, tapaamiskertojen määrä, kertojen havainnointi, kirjaamiset, kyselyt ja haastattelut. Niiden toteuttaminen vaatii yhteistyötä toimintaan valitun työyhteisön kanssa. Tässä opinnäytetyön yhteistyötaho oli Kauhajoen Kansainvälisyyskeskus Inka. Kaikkien tietojen kokoamisen jälkeen on purkuvaihe. Tutkimuseettisten periaatteiden mukaan myös pohdinnassa täytyy jättää omat kokemukset ja tunteet sivuun, että saisi mahdollisimman realistisen ja totuudenmukaisen tutkimustuloksen selville.

5.2.2 Oma roolini tutkimuksessa ja sen reflektointi

Tässä opinnäytetyössä olin tutkijana ja kuvataideterapiamenetelmää käyttävänä sosionomina (terapeutina) yksi vuorovaikutuksen osatekijä taidepajaryhmässä. Kohderyhmän toiminnan tarkoitus oli antaa ryhmän jäsenille mahdollisuus löytää itsensä kuvan avulla, auttaa kohdentamaan ja löytämään omia tunteita liittyen arkisiin asioihin. Terapeutin tehtävänä on kannatella ryhmän aikana eri tunteet, jotka saattavat nousta kuvan tekemisen vaiheessa tai jakamisvaiheessa. Terapeutin tulee löytää itsestä empaattisuus ja toimia ”containerina” eli ottaa vastaan ne asiat, jotka nousevat osallistujien kanssa työ-

kentelystä. Terapeuttisen ohjaajan tärkeä ominaisuus on olla empaattinen, toista ihmistä arvostava ominaisuus. Se on todella tärkeää varsinkin, kun tekee töitä maahanmuuttajien kanssa, sillä voi olla, että he ovat kohdanneet tylyä kohtelua.

Halusin olla tässä ryhmässä ja toimintatutkimuksessa kannattelijana, vastaanottajana, kiinnostunut ryhmästä sekä ryhmän yksilöistä sekä empatiakykyinen ryhmän luotsaaja. Tällöin laitetaan omat tunteet syrjään siksi ajaksi, kun tukee toisia. Myös haastatteluissa samat asiat täytyy ilmetä, sillä ei ole maahanmuuttajalle helppoa kertoa ”suomeksi” asioita, kun se ei ole heidän äidinkieltänsä. Vetäessä ryhmää maahanmuuttajien kanssa täytyy olla kärsivällinen, luova, halukas muuttaa asioita, toimia oikein, kekseliäs, rohkea ja oma itsensä.

Kun tarkastelen omaa tutkimusosuuttani maahanmuuttajanaisten kanssa, koen olevan rento, mutta johdonmukainen, luova, empaattinen, rohkaisija, halukas auttamaan ja muuttaa asioita parempaan suuntaan. Tutkimusta kirjoittaessa halusin olla aito ja rehellinen kirjoittaessani sitä, mutta jättäen pois omat tunteet. Se ei ole niin helppoa, kun on omakohtaisia kokemuksia. Kun tarkastelen rooliani tutkimuksen osuudessa koin sen olevan aika haastava, mutta onnistuin siinä omalla tavallani.

5.3 Johtopäätökset

Maahanmuutto lisääntyy koko ajan Suomessa ja siltä emme voi enää ummistaa silmiämme. Maahanmuuttajien keskuudessa on Suomessa tehty kovasti työtä ja työ jatkuu edelleen. Lähdin opinnäytetyöni kautta avaamaan uusia näkökulmia maahanmuuttajanaisten hyvinvointiin ja mahdollisuuksia voimaantua kuvataideterapianmenetelmän avulla. Tutkimusosa osoittautui haasteelliseksi, kun ei löytynyt vertailukohdetta samansuuntaisiin tutkimuksiin.

Kun ajattelemme maahanmuuttajanaisia, jotka tulevat maahan työn perässä tai puolison mukana niin, heillä on suuria haasteita edessä. Kuten aiemmin esitin, maahanmuuttajan täytyy tehdä valtava työ sopeutua uuteen ympäristöönsä. Heillä ei ole vain haasteita pelkästään kielen oppimisessa, työpaikan etsimisessä, kaikkien viranomaisten luona käymisessä, kulttuurin erojen ymmärtämisessä, mutta haaste on uuden ympäristön asenteiden kohtaamisessa.

Opinnäytetyön tutkimuksen tuloksissa tulee ilmi, että naiset hyötyivät taiteen tekemisestä, mutta tässäkin kieli oli se kynnyks, joka asetti omat haasteensa haastatteluissa. Naiset eivät selvästi pystyneet aina niin selkeästi ilmaisemaan sitä mitä he todella ajattelivat. Myös kysymysten ymmärtämisessä oli haasteita. Kuitenkin, heillä nousi suuri kiitos ja halu, että taidepajat jatkuisivat. Heidän eleiden ja puheiden avulla tulkitseen, että kuvataideterapia olisi yksi varteenotettava menetelmä maahanmuuttajien keskuudessa auttaakseen heitä käymään läpi niitä tunteita, jotka tulevat kun muuttaa uuteen maahan.

5.4 Loppupohdinta

Tämän opinnäytetyön päätavoite oli tutkia olisiko kuvataideterapiasta hyötyä maahanmuuttajaisille Suupohjan alueella. Tarkoitus oli tarkastella siitä näkökulmasta olisiko kuvataideterapiasta apua voimaantumisen, apua sopeutumisessa uuteen maahan sekä onko kuvan tekemisellä mahdollisesti apua maahanmuuttajaisille.

Sosionomin koulutuksessa, jossa suuntaudutaan kuvataideterapiaan, on keino, jota ei vielä kovin syvästi tunneta sosiaalialalla. Kuvan vaikutus ihmisen psyykeen on tiedetty, mutta sitä ei vielä kovin laajasti käytetä. Ihminen on kokonaisuus, jota täytyy myös tarkastella kokonaisuutena. Sosionomin koulutuksessa on monipuolista opetusta, joka vahvistaa tulevan sosionomin ammattitaitoa. Tämän ammattitaidon vahvistaminen antaa uusille sosionomeille moninaisia mahdollisuuksia tukea ihmisiä eri elämänvaiheissa.

Maahanmuuttajan täytyy käydä läpi prosessi, jota ei kantaväestön tarvitse. Kaikki uudessa maassa on uutta eivätkä he välttämättä tiedä, mistä alkaa tai mistä apua voisi mahdollisesti saada. Heidän identiteettinsä voi joutua kovalle koetukselle, sillä heidän täytyy sopeutua uutteen kulttuuriin ja ymmärtää miten Suomessa toimitaan. He luopuvat kotimaastaan, perheestään, ystävistään astuakseen uuteen tuntemattomaan maailmaan. Maahanmuuttajanainen voi joutua jättämään taka-alalle omat haaveensa ja unelmansa tukeakseen puolisoa ja lapsiaan. He yleensä laittavat perheensä itsensä edelle, helposti unohtaen omia haaveitaan, sillä perhe on heille voimavara. Kuitenkin heidän on vaikeampi löytää töitä, kun ei ole kielitaitoa. Eli näille henkilöille kieli on todella tärkeä, että he pääsevät etenemään yhteiskunnassa. Myös on tärkeä, että he saavat luotua omat unelmansa ja toteuttaa niitä.

Tutkimuksessani tarkastelin kuvataideterapian menetelmän hyödyt maahanmuuttajanaisten kanssa laadullista tutkimusta käyttäen. Halusin tutkimuksessani tuoda maahanmuuttajanaisten tunteet, ajatukset sekä antaa heidän kokea voimaannuttavan voiman kuvaa käyttäen. Tarkastelin asiaa fenomenologista näkökulmaa käyttäen, jossa ryhmän jäsenten kuvataideterapialle antamiin merkityksiin peilaan myös omia ajatuksiani ja kokemuksiani. Tutkimuksessa selvästi tuli ilmi, että tämä osallistujaryhmä koki saavansa voimaa kuvan tekemisen kautta. Vaikka haasteena oli yhteinen kieli, tuli ryhmä yhtenäiseksi, jossa tuettiin toista. He syventyivät kuvan tekemiseen ja toisille syntyi ”flow” tila. He pohtivat jonkin verran mitä kuvat merkitsee. Toisille kuva merkitsi nykytilannetta ja toisille heidän unelmiaan. Haastatteluissa sain kuvan, että he kokivat valtavan hyödyn kuvan tekemisestä sekä ryhmässä olemista. Siellä nousi myös esille se miten tärkeä tämä olisi saada mahdollisimman monelle maahanmuuttajalle.

Kun pohditaan nykyistä median käyttöä ympäri maata, niin mielestäni internetin sivut pitäisi kunnittain kohdentaa paremmin maahanmuuttajiin. Pitäisi voida klikata yhdestä kohdasta, joka yhdistäisi maahanmuuttajan kunnan eri toiminta-alueisiin esimerkiksi terveydenhuollon eri palveluihin, ja informaatiota mistä palveluja saa, kenelle voi soittaa jne. Tärkeä olisi myös, että sivut olisivat yleisellä kansainvälisellä kielellä eli englannin kielellä. Tämä linkki voisi olla kuntien pääsivuilla vaikka esimerkiksi Suupohjan seutujen kuntien sivuilla olisi INKA:n linkki, josta löytyisi sen kunnan kaikki hyödylliset tiedot ja mistä saa lisätietoa. Keneen maahanmuuttaja voisi ottaa yhteyttä, kun muuttaa kuntaan tai aikoo muuttaa kuntaan.

Kun selaa kuntien sivuja, ei siellä ole linkkiä tärkeisiin tietoihin eikä välttämättä löydy englannin kielellä kuin vähän kunnan alueesta kerrottuna. Tämä olisi mielestäni ensimmäinen tärkeä asia mitä pitäisi parantaa. Se on fakta, että ympäri Suomen maata maahanmuutto on lisääntynyt; se ei tarkoita vain suurempiin kaupunkeihin vaan myös pieniin maaseutukuntiin. Kuntien tulee koko ajan kehittää maahanmuuttajatyötä ja miettiä miten he kuntana kehittävät monikulttuurisuutta. Maahanmuuttajan tarpeet eivät välttämättä seudullisesti kohennu pelkästään maahanmuuttaja koordinaattorilla ja mahdollisesti toisella työntekijällä. Tarvitaan sosiaalialalla että, kunnissa lisää henkilöitä, jotka ovat erikoistuneet maahanmuuttajiin. Tällöin sosiaalialalla sekä kunnassa onnistuisi paremmin maahanmuuttajien integroinnissa Suomalaiseen yhteiskuntaan, mutta siihen vaaditaan tekijöitä tekemään ja pohtimaan mitä pitäisi muuttaa.

Koordinaattorilla on kädet niin täynnä työtä päivittäisessä toiminnassa, niin että ei ole välttämättä resursseja maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämiseen. Maahanmuuttaja on ihmisenä kokonaisuus, joka käy monenlaisia prosesseja läpi. He tulevat uuteen maahan toivosta onnellisemmasta ja paremmasta elämästä. Työ on onnistunut silloin, kun näemme, että maahanmuuttajat ovat integroituneet suomalaiseen yhteiskuntaan, missä he voivat elää onnellista elämää. Tässä valossa sosiaalialalla tai kuntien ei saisi ummistaa silmiänsä todellisuudesta. Pienillä lisäresursseilla ja kehittämisellä voisi vaikuttaa maahanmuuttajien hyvinvointiin.

Opinnäytetyössä oli mielestäni tärkeä tuoda esille miten ihminen on kokonaisuus, ja kun yksi elementti puuttuu voi ihmisen maailma järkkyy. Myös maahanmuuttajanaisten kokemukset kuvan tekemisestä ja siitä mitä he saivat siitä, oli hyötyä heille. Sillä kuva auttoi heitä tarkastelemaan omia ajatuksia jopa omaa ympäröivää ympäristöään. Prosessissa hankalin tekijä toisten kohdalla oli yhteinen kieli. Vaikka asiat tulivat esille, jäin pohtimaan kuinka paljon he ymmärsivät esimerkiksi haastattelukysymyksiä. Sillä haastateltaessa maahanmuuttajia, heille piti etsiä selkosanoja, jotka olivat heille vähän helpompia ymmärtää. Toiseksi haastattelukysymysten miettimisessä oli haastetta, kun piti pohtia helppoja ja ymmärrettäviä kysymyksiä. Ymmärrettävä yhteisen kielen puuttuminen oli myös rajoittava puoli kuvan käsittelyssä.

Kuvan tekovaiheessa haastetta oli siinä, että samasta maasta lähtöisin olevat naiset olivat jo tuttuja ennestään. Tämä saattoi luoda oman pienen ryhmän, jossa keskusteltiin kuvan tekemisen vaiheen aikana. Myös kun tunnettiin toisiaan, saattoi se olla este osallistumiseen, kun kemiat eivät oikein sujuneetkaan keskenään. Kun kemiat eivät sujuneet, niin yksi ryhmän jäsen jäi pois. Haastateltavat vastasivat: *”Jos tällainen tilanne syntyy ja toinen ei uskalla puhua, kun toinen on paikalla niin, sitä kuvaa voisi hänen kanssa käydä läpi, kun muut ovat lähteneet.”* Tässä tapauksessa näen että luottamuspula oli suurin tekijä siihen, että henkilö olisi uskaltanut osallistua taidepajoihin. Tämä tuli ilmi vasta haastatteluissa. Kahdella henkilöllä oli jossain vaiheessa syntynyt erimielisyyttä jostain, joka vaikutti siihen, että toinen ei voinut jatkaa osallistumista taidepajoihin. Ajatus siitä, että jos joku ei uskalla avautua ryhmässä, kun ei ole luottamusta syntyneen niin, he voisivat jäädä jälkeenpäin keskustelemaan terapeutin kanssa omasta kuvasta. Tällä tavalla tämä henkilö voisi kokea kuvan voimaannuttavan prosessin sekä hänellä

olisi mahdollisuus jakaa ajatuksia, jotka nousivat sekä prosessin aikana että kuvasta keskustellessa.

Tämän tutkimuksen tulokset ovat pieni alkua siihen miten laajalti sitä voisi tutkia. Maahanmuuttajien kokemukset kotoutumisesta on tärkeää, kun maahanmuuttajia tulee maahan lisää. Maahanmuuttajanaisten kokemuksia kuvan käytöstä ja sen avulla voimaantumisen olisi mahdollisuus tutkia lisää. Tämä tutkimus kannattaisi tehdä pidemmällä ajalla saadakseen luotettavia tuloksia. Tietoa voisi kerätä heidän tuntemuksistaan sekä ajatuksista voimaantumisen, auttaako kuvatyöskentelyä heitä käsittelemään omia ajatuksiaan sekä käsittelemään omia tunteitaan. Näin saisimme vankempaa ja pidemmältä ajalta kerättyä tietoa siitä miten kuvataideterapia tukee maahanmuuttajanaisia esimerkiksi mielenterveydessä, työelämässä, kielessä jne. Näillä tutkimustiedoilla olisi mahdollisuus antaa viranomaisille lisää tietoa kuvataideterapian hyödyistä maahanmuuttajien keskuudessa.

Toiseksi maahanmuuttajien informaation saanti pitäisi olla helppoa ja lähettyvillä. Tällä tarkoitan sitä, että kun ihmiset käyttävät sosiaalista mediaa niin, sinne voisi laittaa yksinkertaiset linkit tärkeisiin tietoihin, myös kuntien omien sivujen kehittäminen maahanmuuttoväestöä huomioiden olisi tarpeellista. Nämä ovat tärkeitä tutkimusalueita, sillä maahanmuutto lisääntyessä täytyy jatkaa kehittämistyötä. Näin maassamme voidaan hyvillä keinoilla tukea maahanmuuttajia sekä auttaa heitä kotoutumaan uuteen maahan paremmin.

Maahanmuuttajalta vaaditaan paljon, että he sopeutuisivat uuteen maahan. Myös kantaväestöltä vaaditaan paljon sopeutumista ja ajatusten tarkastelemista. Sosiaalialaa olisi tärkeää kehittää niin, että maahanmuuttajaväestö saisi sellaista tukea, että se auttaisi heitä eteenpäin. Jotta näin voisimme tehdä, se vaatii kehittämistä ja ponnistelua eteenpäin. Maahanmuuttaja, vaikka on muukalainen, on ihminen kokonaisuudessaan. Meidän tulee ottaa huomioon sosiaalialalla kieli, kulttuuri, psyyke, sosiaalinen tuki verkosto, perhe ja mahdollinen työ.

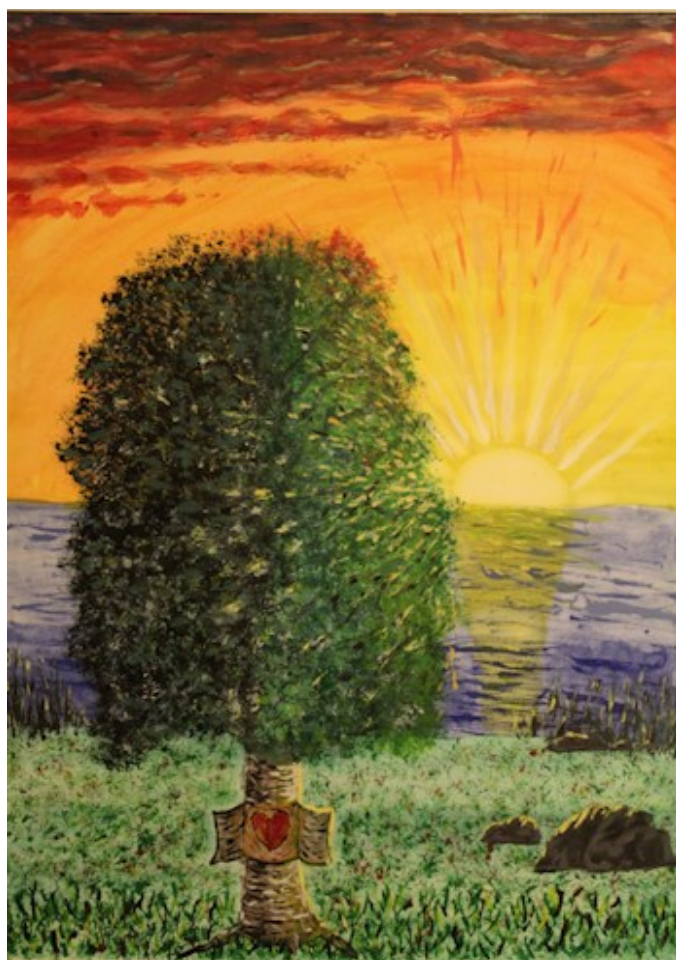
Kokonaisuus hämmentää minut
olennainen on löytynyt

olen nainen
koko nainen
kokonainen

kokonaisuus selkeyttää minut
vahvuus saa esteettä elää

heikkous kokee esiinkutsutuksi tulemisen riemun

Irja Askola (31)

Kuva 14 . Tutkijan oma taideteos. Täynnä elämää.

LÄHTEET

- Ajankohtaista/Kuntoutusportti. Maahanmuuttajat ovat kuntoutuksen voimavara ja haaste. 13.12.2012. <http://www.kuntoutusportti.fi/portal/fi/ajankohtaista/?id=641&area=4>*
- Alitolppa-Niitamo, A. 1994. Kun kulttuurit kohtaavat. Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset. Keuruu.*
- Alitolppa-Niitamo, A, Fågel, S & Säävälä, M (toim.). 2013. Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Kirjapaino Fram. Vaasa.*
- Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. AKATIIMI OY. Hamina.*
- Girard, L, Ihanus, J, Laine, R & Ropponen, M (toim.). 2009. Suhteessa kuvaan – kuvataideterapian teoriaa ja käytäntöä. Redfina Oy. Espoo.*
- Hautala, P-M & Honkanen, E (toim.). 2012. Kuva kantaa. Kuvataideterapia kasvatuksen, opetuksen, hoidon ja kuntoutuksen tukena. Satakunnan ammattikorkeakoulu.*
- Häkkinen, A & Mattila, M. 2011. Etelä-Pohjanmaan maahanmuuttajat. Siirtolaisuusinstituutti. PAINOSALAMA. Turku.*
- Härkäpää, K. 2012. Maahanmuuttajat kuntoutuspalvelujen asiakkaina. http://www.kuntoutussaatio.fi/tutkimus_ja_kehittaminen/hankerekisteri/maahanmuuttajat_kuntoutuspalvelujen_asiakkaina.264.xhtml*
- Jandt F. An Introduction to Intercultural Communication. Identities in a Global Community. 6 Edition. 2010. SAGE Publication, Inc.*
- Kela. Maahanmuuttajien kuntoutus edellyttää riittävää tiedottamista ja erityisosaamista. 02.11.2012. http://www.kela.fi/ajankohtaista-tutkimus/-/asset_publisher/10hc00EZrUPn/content/maahanmuuttajien-kuntoutus-edellyttaa-riittavaa-tiedottamista-ja-erityisosaamista*
- Koikkalainen, H. “Ujous tuntuu olevan Suomalaisten lempiharrastus”. Maahanmuuttajien kokemuksia suomalaisten asenteiden vaikutuksista heidän omaan mielenterveyteensä. Opinnäytetyö 2010. Tampereen Ammattikorkeakoulu.*
- Lahikainen, A, Pirttilä-Backman A-M. 2003. Sosiaalipsykologian perusteet. 1.-3. painos. Keuruu: Otava.*
- Laitinen, T & Pöntinen, S-M. Luova ryhmätoiminta maahanmuuttajanaisten kotoutumisen tukena. Opinnäytetyö. 2006. Jyväskylän Ammattikorkeakoulu. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/17919/TMP_objres.357.pdf?...2*
- Leijala-Marttila, M & Huttula, K (toim.). 2011. Taidepsykoterapia psykoanalyttinen näkökulma. Bookwell Oy. Porvoo.*
- Malchiodi, C (toim.). 2010. Taideterapian käsikirja. UNIPress. Suomi.*

Mannström-Mäkelä, L & Saukkola, K. 2008. *Voimaannuttavan ohjaamisen käsikirja. Yliopistopaino. Helsinki.*

Martikainen, T, Saukkonen, P & Säävlä M. 2013. *Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja Suomalainen yhteiskunta. Tekijät & Gaudeamus Helsinki University Press.*

Pitkänen, P (toim.). 1997. *Näkökulmia Monikulttuuriseen Suomeen. Oy Edita Ab, Helsinki.*

Porio, A & Askola, I. 2008. *Mikä nainen. Gummerus Kirjapaino Oy. (31).*

Putkisaari, H. 2013. *Ratkaisukeskeiset kuvat – menetelmän opaskirja. Kuvalliset menetelmät ratkaisukeskeisen asiakastyön tukena. A.J. Mattilan Kirjapaino.*

Rankanen, M, Hentinen, H & Mantere, M-H. 2007. *Taideterapian perusteet. Kustannus Oy Duodecim.*

Räty, M. 2002. *Maahanmuuttaja asiakkaana. Tammi: Tammer-Paino Oy, Tampere.*

Stuckey, H. L & Nobel, J. 2010. *The Connection Between Art, Healing, and Public Health: A Review of Current Literature. American Journal of Public Health 100.2 (Feb 2010): 254-63. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2804629/>*

Suominen H. *Suomalaisten maahanmuuttoasenteet tiukentuivat. 21.09.2013. <http://www.hs.fi/kotimaa/a1379664053683>*

Tilastokeskus. 2014. *Ulkomaalaistaustainen väestö 2013.*

http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yvrm_uls_i_201300_2014_12286_net.pdf

Uusikylä, K. 2012. *Luovuus kuuluu kaikille. Bookwell Oy. Juva.*

Kartta kuva Suupohjan alueesta. http://fi.wikipedia.org/wiki/Suupohjan_seutukunta

Tasa-arvo. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Tasa-arvo>

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikkojen vastaanotosta. 9.4.1999/493. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/1999/19990493#L1P1>

Szeman, A. 2012. *Suupohjan seudun kotouttamisohjelma. <http://sek.suupohja.fi/images/Kotouttamisohjelma2.pdf>*

Taideterapia. Terveyskirjasto.

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=onn00159&p_teos=onn00159&p_teos=onn&p_selaus=

The Benefits of Art Therapy in the Immigration Field. 2003. The 3rd European Conference on Psychotherapy, AEP (Association of European Psychiatrists). Heidelberg, Germany. <http://www.fhspereclaver.org/migra-salut-mental/catala/news/Art%20Therapy.htm>

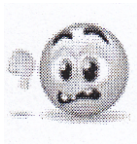
Toimintatutkimus – Jyväskylän yliopiston Koppa

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat>

LIITE 1

Kysely

1) Miltäs sinusta tuntuu tehdä kuvaa tänään?

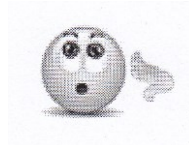
0-----1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

2) Auttoiko kuvan tekeminen sinua tänään?

0-----1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

3) Saitko kuvan avulla tänään voimaa?

0-----1-----2-----3-----4-----5-----6-----7-----8-----9-----10

LIITE 2

Maahanmuuttajanaisten haastattelu ryhmäkuvataideterapiasta

- 1) Millä tavoin kuvataideterapia kiinnosti sinua?
- 2) Kävitkö ryhmässä joka kerta?
kyllä ei
Jos vastasit ei – niin mikä esti sinua tulemasta paikalle? Haluaisitko kertoa lisää tästä?
- 3) Miten sinä koit kuvan tekemisen?
- 4) Auttoiko kuvan tekeminen sinua? Millä tavalla se auttoi?
- 5) Mitä merkitystä kuvan tekemisellä oli sinulle?
- 6) Mitä kuvataideterapia antoi sinulle?
- 7) Vastasiko kuvataideterapiaryhmän toiminta sinun odotuksia?
- 8) Saitko voimaa tai oivalluksia kuvataideterapian kautta?
- 9) Auttoiko kuvataideterapia sinua näkemään asioita eri tavalla?
kyllä ei
Jos vastasit kyllä – niin haluatko kertoa lisää?
- 10) Olisiko mielestäsi kuvataideterapiasta hyötyä muille maahanmuuttajille?
- 11) Mitä haluaisit muuttaa prosessissa?
- 12) Tuleeko mieleesi jotain muuta mitä haluaisit kertoa?